

16.9.2020

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar samt om temporär ändring av 2 kap. 9 § i polislagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om smittsamma sjukdomar ändras. En del av ändringarna är avsedda att vara i kraft temporärt till följd av covid-19-epidemin.

I propositionen föreslås det för det första, för att trygga social- och hälsovårdssystemets funktionsförmåga, att det föreskrivs om möjligheten att i sista hand på regional eller nationell nivå bindande ändra social- och hälsovårdens verksamhet. Genom beslut av regionförvaltningsverket kan det avvikas från det sätt på vilket de social- och hälsovårdstjänster som hör till det kommunala organiseringsansvaret annars ordnas. I vissa situationer kan social- och hälsovårdsministeriet fatta beslutet.

För det andra föreslås det i propositionen att det föreskrivs om de förutsättningar under vilka olika tjänster under coronavirusepidemin kan tillhandahållas för klienter och dem som deltar i verksamheten på ett sådant säkert sätt att ny smittspridning kan förhindras så effektivt som möjligt. Sådana åtgärder är upprätthållandet av tillräckliga avstånd samt åtgärder för att kräva hygienrutiner för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen och rengöra utrymmen och ytor.

När det regionala sjukdomsläget kräver det, kan kommunen eller regionförvaltningsverket som en sekundär åtgärd utöver iakttagandet av allmänna hygienkrav fatta ett beslut i vilket det förutsätts att en näringsidkare eller någon annan aktör vidtar åtgärder för att förhindra närkontakt i kundutrymmen och utrymmen som är öppna för dem som deltar i verksamheten. En verksamhetsutövare kan själv ordna sin verksamhet på det sätt som bäst lämpar sig i verksamheten så att närkontakt mellan kunder faktiskt kan undvikas.

Som en sistahandsåtgärd föreslås det i propositionen att kommunen eller regionförvaltningsverket för viss tid delvis eller helt ska kunna stänga ett utrymme för näringsverksamhet eller annan verksamhet som är avsett för kunder eller deltagare. Möjligheten att förbjuda att kunder eller deltagare släpps in i ett visst utrymme kan endast gälla sådana funktioner där det finns en särskild möjlighet för betydande smittkedjor att uppkomma. Till de branscher som kan beröras av ett sådant beslut hör bland annat konstnärliga uppvisningar samt läktare som är avsedda för att följa idrott, sevärdheter och temaparker samt utrymmen för motion och idrott.

I propositionen föreslås det att det för persontrafikens del föreskrivs om motsvarande hygienkrav, samt om begränsning av passagerarantalet som kan genomföras vid behov. Det föreslås att beslutsfattandet om hälsoskyddet i trafiken som riktar sig till leverantörer av trafik tjänster koncentreras till Transport- och kommunikationsverket.

Vidare föreslås det i propositionen att det föreskrivs om tillsynen över fullgörandet av de ålägganden som nämns ovan. Det föreslås också att bestämmelserna om rätt till information, inklusive polisens rätt till information för tillsynen över beslut om karantän och isolering, bestämmelserna om frånvaro från arbete, småbarnspedagogik och läroanstalter samt bestämmelserna om karantän och isolering preciseras. Dessutom föreslås det i propositionen att bestämmelserna om handräckning kompletteras, i synnerhet för Gränsbevakningsväsendets del.

Den föreslagna lagen är avsedd att träda i kraft den x.x.2020. Bestämmelserna i [tillägg] föreslås vara i kraft temporärt till och med den 30.6.2021.

MOTIVERING

3 Målsättning

Propositionens syfte är att förhindra att coronavirussjukdomen sprids bland befolkningen genom den hybridstrategi och handlingsplan som beskrivs i avsnitt 2.8.2. För att uppnå syftet bör det i lagen om smittsamma sjukdomar föreskrivas om olika instansers skyldigheter och om befogenheter för myndigheterna, genom vilka spridningen av coronavirussjukdomen kan förhindras och bekämpas. Samtidigt är syftet att trygga social- och hälsovårdssystemets bärkraft. Syftet med propositionen är i synnerhet att skydda den grundlagsfästa rätten till liv och att genomföra skyldigheten för det allmänna att tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa och verka för att alla tillförsäkras en sund miljö.

Genom propositionen genomförs delvis statsrådets hybridstrategi och handlingsplan samt genomförs regeringens riktlinjer från den 9 juni 2020 för behövliga ändringar i lagen om smittsamma sjukdomar. I handlingsplanen betonas åtgärdernas relation till det rådande epidemiologiska läget samt att åtgärdernas stegras stegvis enligt smittläget. Vidare betonas i planen att åtgärderna i regel ska vara lokala och regionala, och att syftet är att på regional och nationell nivå förhindra att epidemin tar fart på nytt. Propositionens syfte är att föreskriva om ålägganden och restriktioner för näringsverksamhet och annan samhällelig verksamhet på ett sådant sätt att kraftigare befogenheter kan tas i bruk endast om de tidigare åtgärderna inte är tillräckliga. I handlingsplanen betonas också behovet av åtgärder som i viss mening är förebyggande, till följd av virusets egenskaper. I fråga om kraftigare åtgärder med avseende på näringsverksamhet och annan samhällelig verksamhet föreslås inga direkta bestämmelser i lagen om framtida restriktioner, utan om befogenheter för kommunen och regionförvaltningsverket att beslut om vissa åtgärder om områdets smittläge förutsätter det och nödvändighetskriteriet också annars uppfylls.

Syftet med de temporära bestämmelser som gäller vänt- och kundutrymmen som används för näringsverksamhet samt utrymmen avsedda för dem som deltar i annan verksamhet än näringsverksamhet,

till exempel hobbyverksamhet, är att förhindra att i synnerhet covid-19-epidemin sprids och att omfattande smittkedjor uppkommer. Det föreslås att de allmänna hygienåtgärderna ska vara påbjudna i alla kundutrymmen, med vissa undantag. Syftet är att förebygga att coronavirusepidemin sprids och att sjukdomsläget förvärras i hela landet. Syftet är också att fästa uppmärksamheten hos näringsidkare och andra som vistas i sådana utrymmen på att allmänna hygienskyldigheter ska iakttas trots att sjukdomsläget ännu i nuläget är relativt bra.

När det regionala sjukdomsläget kräver det, kan kommunen eller regionförvaltningsverket fatta ett beslut i vilket det förutsätts att en näringsidkare eller någon annan verksamhetsidkare vidtar åtgärder för att förhindra närkontakt i utrymmena. Som en yttersta åtgärd föreslås myndigheterna också få befogenhet att delvis eller helt förbjuda användningen av kundutrymmen som används för vissa i lagen definierade verksamheter. Syftet är att ge myndigheterna effektiva befogenheter för att förhindra spridningen av en smittsam sjukdom när läget kräver det.

I de föreslagna bestämmelserna beaktas i synnerhet de forskningsrön som i nuläget är tillgängliga om spridningen av covid-19-epidemin och THL:s rekommendationer. Åläggandena och restriktionerna syftar till att upprätthålla hygien och undvika fysisk kontakt. Samtidigt är syftet att minimera de negativa effekterna för näringsidkarna, som också direkt påverkar sysselsättningens utveckling. Å andra sidan gör bestämmelserna det också möjligt att fortsätta näringsverksamheten, eftersom sådan näringsverksamhet som förutsätter kundkontakter möjliggörs genom bestämmelser om lindrigare restriktioner än stängning och om successivt kraftigare åtgärder samt genom att spridningen av den smittsamma sjukdomen i samhället dämpas. Syftet är att säkerställa att kunderna också under covid-19-epidemin kan uträtta sina ärenden på ett tryggt sätt.

Skyldigheten att upprätthålla hygien gäller också persontrafiken, och dessutom kan myndigheterna besluta om begränsning av antalet passagerare i ett fordon. Syftet med bestämmelserna om persontrafik och begränsning av antalet passagerare är att öka människornas förtroende för persontrafiken samt trygga en så omfattande och fungerande persontrafik som möjligt, vilket är nödvändigt för att garantera jämlika och miljömässigt hållbara kommunikationer. I fråga om persontrafiken är propositionens syfte också att på hela landets nivå trygga ett säkert resande och att enhetliga metoder tillämpas för att upprätthålla hälsan och förhindra smitta. Syftet är också att verka för att bevara en fungerande persontrafik i ett exceptionellt epidemiläge genom att förutsätta särskilda hygienåtgärder i trafiken. Förslagets syfte är också att i situationer när det är nödvändigt se till att det finns tillräckligt med utrymme i allmänna trafikmedel genom att säkerställa att passagerare och personal håller tillräckliga avstånd till varandra. För den händelse att dessa åtgärder inte räcker till för att förhindra att den smittsamma sjukdomen sprids föreskrivs det om begränsning av antalet passagerare. Genom begränsning av antalet passagerare kan syftet vara att förbättra passagerarsäkerheten i persontrafiken när trafikvolymerna ökar i och med att sådana restriktioner som minskar behovet att resa, såsom distansarbete och ett begränsat utbud av kulturtjänster, upphävs i samhället. Propositionens syfte är alltså att skydda befolkningen och hindra att en exceptionell epidemi sprids i Finland genom persontrafiken genom att säkerställa att den behöriga myndigheten, Transport- och kommunikationsverket, har tillgång till en mångsidig uppsättning åtgärder.

Syftet med den föreslagna bestämmelse i lagen om smittsamma sjukdomar enligt vilken regionförvaltningsverket får besluta om ålägganden för anordnare och producenter av social- och hälsovårdstjänster är att trygga servicesystemets funktion samt klienternas och patienternas rätt till social- och hälsovårdstjänster i ett läge när servicesystemets funktionsförmåga till följd av covid-19-epidemin har försvagats väsentligt.

För att det ska vara möjligt att ingripa vid åsidosättande av de ålägganden och restriktioner som nämns ovan föreslås det också bestämmelser om tillsyn och myndigheternas befogenheter i lagen. Syftet är att trygga en effektiv verkställighet av bestämmelserna.

Vidare föreslås i lagen om smittsamma sjukdomar vissa bestående ändringar i fråga om verkställighet av karantän och isolering samt myndigheternas rätt till information. Syftet med de föreslagna ändringarna i fråga om verkställighet av karantän och isolering är att göra det möjligt att verkställa isolering på ett mer ändamålsenligt sätt med beaktande av covid-19-sjukdomens art och det potentiellt stora antalet personer som ska isoleras, det vill säga till exempel i personens hem. Syftet med de föreslagna preciseringarna i fråga om myndigheternas rätt till information är att göra det möjligt att spåra kontakter samt ge polisen möjlighet att övervaka åsidosättandet av karantän och isolering.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

För att trygga social- och hälsovårdssystemets funktionsförmåga föreslås i denna proposition bestämmelser om möjligheten att i sista hand på regional eller nationell nivå bindande ändra social- och hälsovårdens verksamhet. Genom beslut av regionförvaltningsverket kan det avvika från det sätt på vilket de social- och hälsovårdstjänster som hör till det kommunala organiseringsansvaret annars ordnas. Regionförvaltningsverkets beslut gör det dock inte möjligt att avvika från annan lagstiftning om social- och hälsovården, såsom bestämmelserna om yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården eller patienternas rättigheter. Tröskeln för att tillgripa regionalt beslutsfattande föreslås vara hög, och det ska vara möjligt för att trygga tillgången till de viktigaste tjänsterna. I vissa situationer kan social- och hälsovårdsministeriet fatta beslutet. Det föreslås också att en bestämmelse om ersättning av den merkostnad som direkt föranleds av beslutet tas in i lagen.

Det föreslås i propositionen att det föreskrivs om de förutsättningar under vilka olika tjänster under coronavirusepidemin kan tillhandahållas för klienter och dem som deltar i verksamheten på ett sådant säkert sätt att ny smittspridning kan förhindras så effektivt som möjligt. Det föreslås också att det föreskrivs om rätten för kommunen och regionförvaltningsverket att besluta om åtgärder för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen inom utbildning och småbarnspedagogik. Sådana åtgärder är upprätthållandet av tillräckliga avstånd mellan barn och elever samt åtgärder för att kräva hygienrutiner för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen och rengöra utrymmen och ytor. Riksdagen har godkänt en temporär ändring av lagen om grundläggande utbildning (521/2020) om except-

ionella undervisningsarrangemang. Den nya bestämmelse som föreslås fogas till lagen om smittsamma sjukdomar inverkar inte på arrangemangen på när- och distansundervisning, som fortfarande ska genomföras med stöd av 58 § i lagen om smittsamma sjukdomar och lagen om grundläggande utbildning.

Hittills har det inte i lagen om smittsamma sjukdomar eller i någon annan lagstiftning ingått restriktioner för kundutrymmen hos andra än förplägnadsrörelser. Enligt 58 § i den gällande lagen om smittsamma sjukdomar får det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar inom sitt verksamhetsområde fatta beslut om att stänga verksamhetsenheter inom socialvården och hälso- och sjukvården, läroanstalter, daghem, bostäder och motsvarande lokaler och förbjuda allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar. Näringsidkare har på eget initiativ och enligt myndigheternas rekommendationer genomfört flera åtgärder för att skapa trygga kundbetjäningssituationer. Att i stor omfattning erbjuda kunderna handdesinficeringsmedel, installera skyddsplexiglas vid kundbetjäningsskivor och kassor i detaljhandeln samt markeringar för och påminnelser om säkerhetsavstånd är exempel på sådana åtgärder som näringsidkare på eget initiativ vidtagit i stor skala.

På det sätt som beskrivs ovan i propositionen förutsätter det rådande läget och utvecklingen i fråga om epidemin utöver åtgärder på eget initiativ också att riktade myndighetsåtgärder möjliggörs i lagen om smittsamma sjukdomar. Det föreslås att de allmänna hygienåtgärderna blir obligatoriska i alla kundlokaler. Om den regionala sjukdomssituationen kräver det, ska kommunen eller regionförvaltningsverket, som sekundär åtgärd utöver iakttagandet av allmänna hygienkrav, besluta att kräva att en näringsutövare eller en annan aktör vidtar åtgärder för att hindra närkontakter i kundlokaler. Näringsidkaren kan själv genomföra det på det sätt som bäst lämpar sig för verksamheten så att närkontakt mellan klienterna faktiskt kan undvikas. Åtgärderna kan handla om olika utrymmesarrangemang, successiva tidtabeller eller alternativt också begränsning av kundmängden. Det föreslås att ett regionalt beslut om att utfärda ett åläggande ska kunna fattas om epidemiläget i regionen har försämrats så att det är nödvändigt att ordna verksamheten på det aktuella sättet för att hindra att coronavirussjukdomen sprids.

I propositionen föreslås motsvarande bestämmelser om hygienkrav för att förhindra spridningen av en exceptionell epidemi också i persontrafiken. Det föreslås bestämmelser om begränsning av passagerarmängder genom myndighetsbeslut ifall spridningen av epidemin inte kan förhindras genom de hygienåtgärder som nämns ovan. Det riksomfattande beslutsfattandet om hälsoskyddet i trafiken som riktar sig till leverantörer av transporttjänster koncentreras till Transport- och kommunikationsverket. Verket är tillstånds-, register- och tillsynsmyndighet för transport- och kommunikationssektorn och utfärdar föreskrifter och anvisningar inom den sektorn. I egenskap av behörig transportmyndighet känner verket till de aktörer till vilka åläggandena riktas och har tillräcklig sakkunskap för att utifrån trafikvolymerna bedöma hälsosäkerhetsåtgärdernas effekter med hjälp av de viktigaste transportlederna och rutterna samt de regionala myndigheterna för kollektivtrafik. För sina beslut ska dock Transport- och kommunikationsverket utnyttja Institutet för hälsa och välfärds bedömning av smittstammarnas incidens, förekomst och smittsamhet. liksom de regionala hälsovårdsmyndigheterna såsom kommunen och regionförvaltningsverket för tillsynsåtgärder.

I propositionen föreslås det att de ålägganden som nämns ovan utvidgas också till sådan verksamhet i vilken människor deltar som inte bedrivs som näringsverksamhet. De föreslagna bestämmelserna gäller alltså bland annat verksamhet som ordnas inom föreningar såsom idrottsföreningar, eller i offentliga lokaler såsom kommunala bibliotek eller simhallar. Med tanke på bekämpningen av smittsamma sjukdomar saknar det betydelse under vilka former människor samlas på ett sådant sätt att smitta kan spridas. Bestämmelserna kan dock inte tillämpas på verksamhet i privat- eller familjelivet eller på religionssamfundets religionsutövning, liksom inte heller på sådan verksamhet som ska anses utgöra utövning av offentlig makt.

Som sistahandsåtgärd föreslås det i propositionen att kommunen eller regionförvaltningsverket för viss tid delvis eller helt ska kunna stänga ett utrymme för näringsverksamhet eller annan verksamhet som är avsett för kunder eller deltagare. Möjligheten att förbjuda att klienter eller deltagare tas in i en viss lokal kan endast gälla sådana funktioner där det finns en särskild risk att betydande smittkedjor uppkommer med beaktande av fysisk närkontakt mellan människor och antalet samtidigt närvarande personer eller risken för att sjukdomen sprids via ytor i lokalerna. Det föreslås att de sektorer som kan beröras av ett sådant beslut ska förtecknas i en bilaga till lagen. Till dem hör bland annat läktare som är avsedda för att följa med konstnärliga uppträdanden och idrott, sevärdheter och temaparker samt motions- och idrottslokaler.

I det beslut som nämns ovan ska kommunen eller regionförvaltningsverket kräva att näringsidkaren eller någon annan aktör utarbetar en skriftlig plan för hur åläggandena enligt lagen ska uppfyllas. Planen ska på begäran företes för myndigheterna. Det föreslås att kommunen och regionförvaltningsverket ska övervaka efterlevnaden av åläggandena och begränsningarna. Om åläggandena och begränsningarna inte efterlevs, kan myndigheterna utfärda ett föreläggande om att näringsidkaren ska korrigera situationen. Om bristerna inte har avhjälpats inom utsatt tid eller om skyldigheterna väsentligen har åsidosatts, kan tillsynsmyndigheten bestämma att en näringsverksamhet eller någon annan verksamhet omedelbart ska avbrytas och att utrymmet i fråga ska hållas stängt för kunder eller andra som deltar i den övervakade verksamheten högst en månad.

Vidare föreslås det att till lagen fogas bestämmelser om tillsynen över de skyldigheter och beslut som beskrivs ovan. Iakttagandet av dem övervakas av kommunen och regionförvaltningsverket, samt för i persontrafiken också av Transport- och kommunikationsverket. Det föreslås bestämmelser om genomförandet av inspektioner samt om förelägganden och tvångsmedel när missförhållanden eller brister uppdragas i verksamheten. Polisen föreslås få befogenhet att hindra, avbryta eller avsluta en offentlig tillställning eller allmän sammankomst.

De bestämmelser som beskrivs ovan föreslås vara temporära åtgärder, uttryckligen i syfte att behärska covid-19-epidemin. Dessutom föreslås det bestående ändringar i lagen om smittsamma sjukdomar i form av preciseringar i bestämmelser om rätt till information, inklusive polisens rätt till information för tillsyn över beslut om karantän och isolering, bestämmelser om frånvaro från arbete, småbarns- pedagogik och läroanstalter samt bestämmelser om karantän och isolering. Det föreslås att isolering också ska vara möjlig på någon annan plats än en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården. Dessutom föreslås det i propositionen att bestämmelserna om handräckning kompletteras, i synnerhet för Gränsbevakningsväsendets del.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

5 Alternativa handlingsvägar

6 Remissvar

7 Specialmotivering

3 §. Definitioner. Det föreslås att definitionen av isolering i 5 punkten ändras så att omnämmandet av en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården som isoleringsplats stryks. Detaljerade bestämmelser om isoleringsplatser finns i det föreslagna 63 § 3 mom. Inte heller i artikel 1 (Definitioner) i Världshälsoorganisationens (WHO) internationella hälsoreglemente, i definitionen av isolering i punkt 1, nämns isoleringsplatsen. Det föreslås också att definitionen ändras så att ett alternativ utöver att en person vårdas är att personens hälsotillstånd följs, eftersom alla personer som försätts i isolering inte nödvändigtvis behöver vård för en smittsam sjukdom. En stor del av dem som insjuknat i coronavirussjukdom behöver till exempel inte sjukhusvård, utan yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården kan följa den insjuknades hälsotillstånd medan personen vistas hemma eller någon annanstans.

9 a §. Ändring av social- och hälsovårdsverksamheten. I den nya 9 a § föreslås bestämmelser om befogenheter för regionförvaltningsverken inom deras verksamhetsområden och social- och hälsovårdsministeriets i hela landet att fatta beslut i syfte att styra social- och hälsovårdens servicesystem när en epidemi har spritt sig eller hotar sprida sig på ett sätt som väsentligt inverkar på social- och hälsovårdens servicesystems funktion. Med exceptionell epidemi avses enligt 3 § 7 punkten en pandemi som utlysts av Världshälsoorganisationen samt andra smittsamma sjukdomsepidemier som utgör ett betydande hot mot folkhälsan och hälso- och sjukvårdstjänsternas tillräcklighet. Den 11 mars 2020 deklarerade WHO att covid-19-epidemin var en pandemi.

Det är fråga om en bestämmelse som i sista hand möjliggör tvingande styrning, och som blir tillämplig när det inte annars genom social- och hälsovårdens servicesystems egna åtgärder eller de behöriga myndigheternas normala styrning är möjligt att vid rätt tidpunkt och i rätt omfattning säkerställa nödvändiga tjänster.

Vid tillämpningen av bestämmelsen bör det vara uppenbart att en exceptionell epidemi försvagar servicesystemets funktionsförmåga eller finnas en grundad misstanke om att en sådan situation håller på att uppstå. Exempelvis en mindre rusning till tjänster på grund av en pandemi eller någon annan rusning eller köbildning som bör anses normal uppfyller som sådana inte tillämpningskriteriet.

Enligt 1 mom. kan regionförvaltningsverkets beslut riktas till kommunen, samkommunen eller någon annan aktör som med stöd av en lagstadgad skyldighet ordnar eller producerar social- och hälsovårdstjänster eller som med stöd av avtal producerar sådana för den som har organiseringsansvaret. Någon annan aktör som ordnar tjänster avses staten och dess enheter som ordnar och producerar social- och hälsovårdstjänster, till exempel Enheten för hälso- och sjukvård för fångar, de statliga sinnessjukhusen och statens skolhem. Det föreskrivs också om de enheternas deltagande i bekämpningen av smittsamma sjukdomar i 10 §.

Med aktörer som producerar social- och hälsovårdstjänster för den som har det offentliga organiseringsansvaret avses serviceproducenter enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990) och serviceproducenter enligt lagen om privat socialservice (922/2011), av vilka en kommun, samkommun eller annan aktör med organiseringsansvar beställer tjänster med stöd av avtal eller lagstiftning. Enligt lagen om studerandehälsovård för högskolestuderande (695/2019) har Studenternas hälsovårdsstiftelse produktionsansvar med stöd av lagstiftningen. I synnerhet i produktionen av socialservice deltar ett betydande antal privata serviceproducenter. I en del kommuner produceras alla mentalvårds- och rusvårdstjänster inom socialservicen av privata sektorn. Privata serviceproducenter producerar också t.ex. ca 80 % av barnskyddsanstaltstjänsterna. Det finns också kommuner som i mycket stor omfattning har beställt social- och hälsovårdstjänster som hör till deras organiseringsansvar av privata producenter. Tjänster som hör till det offentliga organiseringsansvaret produceras då inom ramen för det offentliga servicesystemet. Därför är det motiverat att skyldigheterna kan riktas såväl till offentliga anordnare och producenter som till de privata producenter som nämns ovan, så att befolkningens social- och hälsovårdstjänster kan tryggas i situationer när funktionsdugligheten är försvagad på ett sätt som väsentligt äventyrar tillgången till tjänster.

Regionförvaltningsverkens befogenhet att ålägga de aktörerna att erbjuda tjänster eller annars styra tjänsteutbudet föreslås inte enbart gälla hälso- och sjukvård för vård av smittsamma sjukdomar eller behov av social- och hälsovårdstjänster som direkt beror på spridningen av en smittsam sjukdom. Befogenheterna gör det också möjligt att fatta beslut som mer allmänt beror på ett behov att styra social- och hälsovården till följd av spridningen av en smittsam sjukdom eller vården och förebyggandet av den, eller till exempel lindra de negativa konsekvenserna av personalbrist till följd av insjuknanden för social- och hälsovårdsservicen i vidare bemärkelse.

I 1 mom. 1 punkten föreslås en bestämmelse om möjligheten att ålägga de aktörer som nämns ovan att tillhandahålla social- och hälsovårdstjänster för de klient- eller patientgrupper som anges i beslutet oberoende av vad som i övrigt föreskrivs i lag om aktörens organiseringsansvar, av hur den som har organiseringsansvaret har ordnat produktionen av tjänsterna eller av vad som har avtalats om ordnandet eller produktionen av tjänsterna. Med stöd av punkten kan till exempel en viss kommun eller samkommun åläggas att ge service till klienter eller patienter som omfattas av en annan kommuns eller samkommuns organiseringsansvar. Ett beslut kan till exempel fattas när en viss samkommuns intensivvårdsplatser är fulla eller håller på att fyllas och patienter bör flyttas till specialistsjukvårdsenheter hos andra samkommuner. Ett beslut kan fattas om kommunerna eller samkommunerna inte tillräckligt snabbt kan avtala sinsemellan om vården för patienter som hör till en annan kommuns eller samkommuns organiseringsansvar.

Med stöd av punkten kan beslut också fattas till exempel när platserna för effektiviserat serviceboende är fulla på ett visst område, men kommunen till exempel på grund av sjukfrånvaro hos kommunens egen personal inte förmår utöka sin kapacitet för serviceboende genom egen serviceproduktion eller genom att köpa tilläggskapacitet av privata serviceproducenter. Ett beslut kan också fattas om ett avtal mellan en offentlig anordnare och en privat serviceproducent inte omfattar tilläggsplatser, men kommunen och den privata tjänsteproducenten inte når ett avtal om villkoren för att utöka kapaciteten. I praktiken kan det antas att det går att avtala med den privata tjänsteproducenten om köp av tilläggs-tjänster, och på grund av paragrafens karaktär är det primära alternativet att avtala om saken utan några förpliktande beslut. Besluten bör fattas med avseende på bestämda patient- eller klientgrupper eller delar av dem, och de bör alltså inte till exempel gälla vissa namngivna personer.

I 1 mom. 2 punkten föreskrivs det om befogenheten att ålägga en verksamhetsenhet att ställa sina social- eller hälsovårdstjänster i viktighets- och angelägenhetsordning enligt beslutet med beaktande av vad som någon annanstans i lagstiftningen föreskrivs om tillhandahållande av tjänsterna. I synnerhet i hälso- och sjukvården är det nödvändigt att i allmänhet i den normala verksamheten planera och prioritera tjänsterna enligt hur brådskande behovet är och hur effektiv vården är inom ramen för de resurser som är tillgängliga just då. I hälso- och sjukvården påverkas planeringen av bestämmelserna om den längsta tillåtna tiden för tillgång till vård enligt hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010). Med stöd av befogenheten får regionförvaltningsverket utfärda en anvisning om prioriteringen, om det till exempel på grund av personalbrist temporärt inte är möjligt att sköta alla patienter i vårdkön. Enligt paragrafen kan ett beslut fattas med beaktande av vad som någon annanstans i lagstiftningen föreskrivs om tillhandahållande av tjänsterna. Det innebär att det inte med stöd av punkten är möjligt att avvika från andra skyldigheter enligt lagstiftningen. Det är alltså inte möjligt att genom beslutet till exempel bevilja rätten att avvika från bestämmelserna om vårdgaranti i hälso- och sjukvården. I fråga om socialservice kan ett beslut om viktighet och skyndsamhet till exempel gälla situationer när det till följd av ökat antal klienter, vård- och hjälpbehov till följd av en epidemi eller större personalbrist än vanligt inte är möjligt att sköta all verksamhet som sköts under normala förhållanden. Enligt lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) har en klient rätt till socialvård av god kvalitet och gott bemötande utan diskriminering. Enligt 3 § i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992) har var och en som varaktigt bor i Finland utan diskriminering och inom gränserna för de resurser som står till hälso- och sjukvårdens förfogande vid respektive tidpunkt rätt till sådan hälso- och sjukvård som hans hälsotillstånd förutsätter. Sådana prioritetsbeslut får alltså inte äventyra klientens eller patientens rättigheter, och därför är de avsedda att utgöra kortvariga åtgärder i sista hand. Inte heller för socialvårdens del ger bestämmelsen rätt att avvika från tidsfristerna för att inleda bedömning av servicebehovet.

I hälso- och sjukvårdslagen föreskrivs det om brådskande vård och i socialvårdslagen om socialservice i brådskande fall. Enligt hälso- och sjukvårdslagen avses med brådskande vård omedelbar bedömning och vård som inte kan skjutas upp utan att sjukdomen förvärras eller kroppsskadan försvåras och som gäller akut sjukdom, kroppsskada, försämring av en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. I socialvårdslagen föreskrivs det om vars och ens rätt att i brådskande fall få socialservice som baserar sig på hans eller hennes individuella behov, så att hans eller hennes rätt till nödvändig omsorg och försörjning inte äventyras. På grund av den servicens art kan ett beslut enligt 2 punkten i

praktiken endast gälla icke-brådskande vård och andra socialvårdstjänster än socialservice i brådskande fall.

Med stöd av 1 mom. 3 punkten kan regionförvaltningsverket ålägga den som ordnar eller producerar hälso- och sjukvårdstjänster att ändra verksamheten vid en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården genom ett åläggande att öka antalet vårdplatser eller att vårda andra patienter än de som normalt vårdas vid enheten. Med stöd av den befogenheten kan en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården åläggas att ändra sin verksamhet till exempel så att till där vårdas patienter med en smittsam sjukdom från ett visst område, eller att en enhet där patienter med en smittsam sjukdom inte tidigare vårdats åläggs att ta emot sådana patienter eftersom andra verksamhetsenheter inte längre har tillräcklig kapacitet för vård av dem. Tillämpningen av punkten begränsas inte enbart till arrangemang för vård av patienter med smittsamma sjukdomar, utan med stöd av den kan det till exempel fattas beslut när vården av patienter med smittsamma sjukdomar påverkar tillgången till vårdplatser och kapacitet i övrigt i hälso- och sjukvården i vidare bemärkelse och tillgången till eller placeringen av vårdplatser för andra patienter behöver ordnas.

Med stöd av 1 mom. 4 punkten kan regionförvaltningsverket ålägga en boendeserviceenhet eller verksamhetsenhet för institutionsvård att tillhandahålla social- eller hälsovårdstjänster för sådana klientgrupper vars hemvård, hemsjukvård eller hemsjukhusvård eller övriga socialvårdstjänster annars tillhandahålls någon annanstans än vid en verksamhetsenhet inom socialvården. Enligt 25 § i hälso- och sjukvårdslagen avses med hemsjukvård hälso- och sjukvårdstjänster som genomförs enligt vård- och serviceplanen eller tillfälligt som multidisciplinär hälso- och sjukvårdsservice där patienten är bosatt, i dennes hem eller på en jämförbar plats. Hemsjukhusvård är tidsbunden, effektiviserad hemsjukvård. Enligt 20 § i socialvårdslagen är hemvård den helhet som bildas av hemservice och hemsjukvård. Hemservice är en socialservice. Med hemservice avses att fullgöra eller bistå vid fullgörandet av uppgifter och funktioner som hör till boende, vård och omsorg, upprätthållande av funktionsförmågan, vård och fostran av barn, uträttande av ärenden samt till det övriga dagliga livet. Befogenhetens syfte är att göra det möjligt, om till exempel större personalbrist än vanligt till följd av en epidemi medför att tjänsterna bör koncentreras till boendeservice- eller institutionsenheter inom socialvården, att ålägga en enhet att temporärt också ge service till sådana klienter vilkas service annars tillhandahålls i hemmet eller någon annanstans än vid en verksamhetsenhet inom socialvården. Klienten eller patienten kan då till exempel temporärt flyttas till en boendeserviceenhet. Vid sådana förflyttningar är det viktigt att till exempel se till att sådana klienter som har symptom på eller har utsatts för en smittsam sjukdom inte flyttas till enheten eller dess smittfria avdelning, så att sjukdomen inte börjar sprida sig inom enheten. Med avvikelse från det som nämns ovan kan det också bildas enheter för vård av patienter som försatts i karantän eller isolering.

En person får inte med stöd av denna bestämmelse mot sin vilja flyttas från sitt hem till en boendeenhet i socialvården. I fråga om socialvårdens klienter bör förvaltningsförfarandena bland annat för hörande, beslutsfattande och andra förfaranden iakttas före förflyttningen genomförs. En möjlig förflyttning får inte innebära att klientens avgift enligt lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) höjs, om det inte senare framgår att det ligger i klientens intresse att vården och omsorgen ges vid enheten i fråga också framöver. En sådan situation föreligger om situationen för en person som har kommit till en boendeenhet har försvagats i sådan mån att det till exempel inte längre

är möjligt att skicka hem personen för hemvård utan personen blir kvar i effektiverat serviceboende. Sedan en bedömning av ändringen i servicebehov har gjorts kan ett nytt beslut om klientavgift för serviceboende fattas. Ett nytt beslut om klientavgift kan dock inte fattas retroaktivt.

Enligt 1 mom. 5 punkten kan i beslutet en boendeserviceenhet eller verksamhetsenhet för institutionsvård åläggas att i enlighet med beslutet delta i tillhandahållandet av hälso- och sjukvård för patienterna. Befogenhetens syfte är i synnerhet att förhindra att verksamhetsenheterna i hälso- och sjukvården överbelastas, vilket sker om patienter i stor omfattning flyttas från socialvårdens verksamhetsenheter till hälso- och sjukvårdens verksamhetsenheter och kapaciteten vid hälso- och sjukvårdens verksamhetsenheter på grund av smittsituationen i regionen behövs mer för vård av patienter som insjuknat i en smittsam sjukdom och andra patienter. Patienter kan vårdas i socialvårdens enheter, om det är möjligt med tanke på patienternas symptom och behövliga vårdåtgärder samt säkerställandet av behörig personal. En läkare ansvarar dock för vården av patienterna, och i arrangemangen ska det ses till att tillräcklig jour och konsultering av läkare är tillgänglig. Sjukhusvård ska dock alltid ordnas om medicinska skäl och situationen förutsätter det. Vård kan också genomföras vid socialvårdens enheter med stöd av hemsjukvård, hemsjukhusvård och mobil sjukvårdspersonal samt första delvård.

Enligt 1 mom. 6 punkten kan i beslutet likaså en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården åläggas att delta i tillhandahållandet av socialvård för patienterna. Befogenhetens syfte är i synnerhet att svara mot eventuell personalbrist som kan uppstå till exempel till följd av karantän- och isoleringsåtgärder för personalen vid en viss verksamhetsenhet i socialvården. Socialvården tillhandahålls med stöd av yrkesutbildad personal inom socialvården. Deltagande i tillhandahållandet av socialvård innebär i praktiken till exempel arbete i boendeservicen för äldre och personer med funktionsnedsättning, där det också normalt finns yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. Med stöd av befogenheten kan också hälso- och sjukvården åläggas att ge socialvården behövlig styrning samt lågröskelstöd och konsultation i fråga om smittsamma sjukdomar. Det kan till exempel behövas i form av att hälso- och sjukvården erbjuder personalen vid socialvårdens enheter information om särdrag hos coronavirussjukdomen och vården av den.

Enligt 2 mom. får befogenheterna enligt 1 mom. endast utövas om nödvändighetskravet uppfylls så att åtgärderna behövs för att trygga människors rätt till liv, för att skydda hälsan och för att trygga oundgänglig omsorg eller tillräckliga social- och hälsovårdstjänster.

Bestämmelsen avser en situation när spridningen eller den hotande spridningen av en smittsam sjukdom avsevärt påverkar social- och hälsovårdssystemet och åtgärder av kommuner, samkommuner och andra aktörer med organiseringsansvar inte är tillräckliga för att behärska situationen. En sådan situation föreligger när coronavirussjukdomen har spritts i stor omfattning på ett visst område eller nationellt, och det offentliga social- och hälsovårdssystemet inte längre förmår svara mot klienternas och patienternas behov på ett tillräckligt sätt eller risken att en sådan situation ska uppkomma är betydande, om inga beslut fattas regionalt och nationellt.

Det är alltid primärt att servicesystemet med sina tillgängliga metoder och befogenheter förmår ändra sin verksamhet enligt behovet och avtala om samarbete internt och med privata producenter. Det är

också primärt att de styrande myndigheterna såsom Institutet för hälsa och välfärd, regionförvaltningsverken samt social- och hälsovårdsministeriet stöder serviceproducenterna i det arbetet med normala styrmedel. De föreslagna bindande befogenheterna får endast utövas om sådana medel inte är tillräckliga eller tidsmässigt lämpliga för att uppnå syftet. Nödvändighetskravet bör bedömas i relation till befogenhetens art.

Enligt 3 mom. får beslutet inte äventyra klienternas och patienternas rätt till tillräckliga social- och hälsovårdstjänster eller klient- och patientsäkerheten eller oskäligt försämra verksamheten i den verksamhetsenhet som beslutet gäller. Genom beslutet får det inte avvika från vad som föreskrivs någon annanstans i lagstiftningen om serviceproduktion eller skyldigheten för yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården, och bestämmelserna inverkar inte på bestämmelserna om tillsyn över social- och hälsovårdstjänster. Beslutet kan dock ge rätt att tillfälligt tillhandahålla sådana tjänster som annars förutsätter att en privat serviceproducent ansöker om ändring av sitt tillstånd eller ansöker om ett helt nytt tillstånd hos regionförvaltningsverket eller Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Inte heller det gör det möjligt att till exempel bryta mot skyldigheten enligt lagen om privat hälso- och sjukvård, enligt vilken en serviceproducent ska ha sådan ändamålsenligt utbildad personal som verksamheten förutsätter.

Ett beslut som gäller en enhets verksamhet, vissa tjänster som produceras vid en verksamhetsenhet eller en del av en enhet kan ha en betydande inverkan på hela enhetens verksamhet. Därför bör när beslut fattas särskilt beaktas enhetens faktiska möjlighet att ändra sin verksamhet, hur social- och hälsovårdstjänsterna och vården för befintliga klienter och patienter i verksamhetsenheten ska genomföras samt vilka social- och hälsovårdstjänster som normalt tillhandahålls vid enheten. I praktiken innebär det en skyldighet att utreda enhetens situation, i den mån det är möjligt om situationen är brådskande. Med skyldigheten att beakta enhetens möjlighet att ändra sin verksamhet avses i synnerhet kartläggning av enhetens tillgängliga vård- och klientplatser, vårdutrustning och andra materiella resurser samt personalens kunnande och tillräcklighet. Brister i sådana avseenden innebär dock inte att ett beslut inte kan fattas utan beslutet kan uttryckligen förplikta att genomföra ett visst slags verksamhet i framtiden, och före det bör förutsättningarna föreligga.

Enligt 4 mom. är det möjligt att ett beslut enligt paragrafen fattas av social- och hälsovårdsministeriet i stället för regionförvaltningsverket. Ministeriet får fatta beslutet om det behövs med tanke på hela Finland eller om det annars finns ett särskilt behov av en centraliserad styrning av servicesystemet. Om en smittsam sjukdom till exempel har fått stor spridning överallt i Finland och det behövs en gemensam riktlinje för ordnandet av en bestämd tjänst, kan social- och hälsovårdsministeriet fatta beslutet. Ministeriet kan också fatta beslutet till exempel om det har en särskilt stor strategisk betydelse för att behärska läget i fråga om en smittsam sjukdom. En sådan situation kan till exempel föreligga om det är nödvändigt att centralstyra den riksomfattande situationen avseende intensivvårdsplatser. När ministeriet överväger ett beslut är det i praktiken motiverat att ministeriet kontakter regionförvaltningsverken för att koordinera situationen och undvika överlappande beslut.

Enligt 5 mom. får beslutet fattas för högst tre månader åt gången. Den absoluta maximitiden på tre månader grundar sig på att beslut som till exempel endast fattas för en månad åt gången kanske inte

gör det möjligt att fullgöra ett åliggande när någon anordnare eller producent ska genomföra betydande ändringar i sin verksamhet. Beslut som fattas för en något längre tid tryggar stabiliteten i styrningen av servicesystemet och skapar förutsägbarhet för aktörerna i fråga om innehållet i ålägganden som gäller dem. Ett beslut kan upprepas efter tre månader eller en kortare giltighetstid som anges i beslutet. Det föreslås att möjligheten att upprepa beslut inte ska begränsas genom en bestämmelse om högsta tillåtna antal, eftersom befogenheternas yttersta syfte är att skydda människoliv och tjänster som är nödvändiga för hälsan. Avsikten är dock att besluten ska fattas så att de är i kraft en så kort tid som möjligt, och det primära målet är att situationen ska kunna behärskas utan att förpliktande beslut behövs. Nödvändigheten i att hålla redan fattade beslut i kraft ska dessutom kontinuerligt utvärderas, i synnerhet om beslutet fattats för tre månader, och beslutet ska upphävas om nödvändighetskriteriet inte längre uppfylls.

Beslut som fattas med stöd av paragrafen är förvaltningsbeslut. Ändring får sökas i dem med stöd av 90 § i lagen om smittsamma sjukdomar. Förvaltningslagen tillämpas på besluten. Besluten berör ett stort antal personer, och de kan i regel delges genom offentlig delgivning på det sätt som föreskrivs i 55 § 2 mom. och 62 § i förvaltningslagen. Ett eventuellt beslut som gäller en begränsad personkrets ska delges genom vanlig delgivning. I 34 § i förvaltningslagen föreskrivs det om hörande av part. Enligt 4 punkten i den paragrafen får ett ärende avgöras utan att en part hörs, om hörandet kan äventyra syftet med beslutet eller om det dröjsmål som hörandet medför i behandlingen av ärendet orsakar betydande skada för människors hälsa, den allmänna säkerheten eller miljön. En sådan situation kan föreligga om beslutet måste fattas i brådskande ordning till följd av läget med en smittsam sjukdom.

24 §. Rätt att få information för upptäckt och utredning av epidemier och för smittspårning. I 2 och 3 mom. föreslås det att den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar läggs till bland de instanser som har rätt att få de uppgifter som anges i momenten. Enligt den gällande bestämmelsen har endast Institutet för hälsa och välfärd och den läkare som i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar rätt att få de uppgifter som anges i 2 och 3 mom. Den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar ska alltså kunna få de uppgifter som är nödvändiga för att upptäcka epidemier som avses i 23 §, utreda orsaken till dem och spåra smittan och att i detta syfte behandla uppgifter som de som insjuknat i en smittsam sjukdom och andra har lämnat till dem. Under coronavirusepidemin har det framkommit situationer när den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar hade behövt uppgifter från dem som nämns i 2 och 3 mom. Den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar har varit tvungen att begära att sjukvårdsdistriktet skaffar de uppgifter som behövs för att spåra smittan, vilket har fördröjt smittspårningen.

I 2 mom. föreslås en ändring enligt etablerad praxis för bestämmelser om överlåtande av uppgifter, så att det i momentet föreskrivs om rätten att få de uppgifter som är nödvändiga för de syften som specificeras i momentet. I den gällande bestämmelsen föreskrivs det om rätten att få de uppgifter som behövs.

Det föreslås att terminologin i 3 mom. preciseras. I den gällande bestämmelsen föreskrivs det om rätten att av researrangörer, inkvarteringsrörelser och dem som äger, innehar eller använder ett luftfartyg eller annat fartyg få de uppgifter som specificeras i momentet om för den som varit passagerare. Det föreslås att till momentet fogas en hänvisning till leverantörer av transport- eller trafiktjänster som avses i 2 § 1 mom. 1 och 3 punkten i lagen om transportservice (320/2017). Preciseringsen motsvarar terminologin i 58 e och 58 f § i lagförslaget. Bestämmelsen innebär ingen skyldighet att samla in de uppgifterna, men uppgifterna ska överlåtas till den del de är tillgängliga för de berörda instanserna.

Vidare föreslås det att det i 4 mom. föreskrivs om rätten för den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar att oberoende av sekretessbestämmelserna till de myndigheter som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar, till de kommunala hälsoskyddsmyndigheterna och myndigheterna för livsmedelstillsyn och till Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet lämna ut sådana upplysningar som erhållits i samband med utredningar av en epidemi och som är nödvändiga för utförandet av de uppgifter som föreskrivits för dessa myndigheter. Det gör att de myndigheter som nämns i momentet får information snabbare när epidemiutredningen har gjorts i kommunen.

57 §. Beslut om frånvaro från arbete, småbarnspedagogik och läroanstalt. Det föreslås att ordet dagvård i paragrafens rubrik och i 1 mom. ändras till småbarnspedagogik. Det föreslås att en motsvarande ändring görs i 92 §. I och med den nya lagen om småbarnspedagogik (540/2018) slopades termen dagvård.

I 2 och 3 mom. föreslås det att den läkare i tjänsteförhållande som i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar läggs till bland de instanser som får fatta beslut om frånvaro från arbete, småbarnspedagogik och läroanstalt. Också i de fall som avses i 3 mom. ska ett beslut i fråga om någon annan än en allmänfarlig sjukdom ska beslut kunna fattas av den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar. I praktiken har det framkommit situationen när en patient har varit vid en läkares mottagning eller vårdats i specialsjukvården till exempel för coronavirussjukdom eller tuberkulos, och det har funnits behov att fatta beslut om frånvaro från arbetet samtidigt eller för tiden efter sjukhusvården. Enligt den gällande bestämmelsen har endast den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar fått fattat ett sådant beslut, vilket till och med har lett till att inget beslut har fattats.

Det föreslås också ett tillägg i 1 mom., enligt vilket den läkare som meddelat beslutet ska ge personen, arbetstagare som vårdar personen samt andra personer som direkt ansvarar för omsorgen om personen nödvändiga anvisningar om hur smittspridning kan förebyggas. De nödvändiga anvisningarna kan till exempel gälla umgängesrestriktioner, användning av läkemedel, hygien och användning av skyddsutrustning för hindrande av smittspridning. Syftet är att säkerställa att såväl den insjuknade som de som vårdar personen samt andra som direkt ansvarar för omsorgen om personen agerar så att smittspridning till andra förhindras i synnerhet när den vård den insjuknade behöver genomförs någon annanstans än vid en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvården, såsom i hemmet, i ett familjehem

eller vid en verksamhet i socialvården som tillhandahåller boendetjänster dygnet runt. Motsvarande enheter är också de förläggningar för asylsökande som lyder under inrikesministeriet och de grupper för minderåriga som fått uppehållstillstånd som lyder under arbets- och näringsministeriet. Syftet med anvisningarna är också att säkerställa att patienten vid behov uppsöker vård på nytt om symptomen förvärras. Bestämmelsen gäller situationer när en person är beroende av utomstående vård eller omsorg. Med dem som direkt ansvarar för omsorgen avses till exempel en familjevårdare i uppdragsförhållande och andra personer som faktiskt direkt ansvarar för omsorgen, till exempel i institutionsvården inom barnskyddet. Uppgifter om klienter i socialvården ska lämnas i enlighet med 17 och 20 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) och 26 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

57 a §. *Åtgärder för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen inom småbarnspedagogik och vid läroanstalter.* I lagen om smittsamma sjukdomar ingår ingen bestämmelse enligt vilken regionförvaltningsverken eller kommunerna får besluta om hur skolgången och småbarnspedagogiken kan ordnas vid skolor och inom småbarnspedagogiken på ett så tryggt sätt som möjligt för barn, studeranden och personal under en allmänfarlig smittsam sjukdomsepidemi. Under våren 2020 utfärdade regionförvaltningsverken hygienanvisningar för verksamheten inom ramen för beslutet om stängning enligt 58 § i lagen om smittsamma sjukdomar. I praktiken utgjordes hygienanvisningarna av undervisnings- och kulturministeriets och Institutet för hälsa och välfärds gemensamma anvisningar och rekommendationer. Den anvisning som undervisnings- och kulturministeriet och Institutet för hälsa och välfärd utfärdade den 4 augusti 2020 är en rekommendation. Anvisningar och rekommendationer skapar dock inte ett bindande rättsläge, och underlåtenhet att iaktta anvisningar och rekommendationer medför till exempel inget sanktionsförfarande.

I den nya 57 a § föreskrivs det om att kommunen på sitt område kan fatta beslut om åtgärder för att förhindra spridning av coronavirusepidemin i småbarnspedagogik och läroanstalter. Det förpliktar småbarnspedagogiken och utbildningsanordnarna att iaktta beslutet vid ordnandet av småbarnspedagogik, undervisning och utbildning. I paragrafen föreslås det att åtgärderna ska bli förpliktande endast till följd av beslutet, inte direkt med stöd av lag. I beslutet kan småbarnspedagogikens, undervisningens och utbildningens särskilda karaktär bättre beaktas. Dessutom omfattar tjänsterna personer i olika ålder och med olika utvecklingsförmåga. Därför är det motiverat att kommunerna i sina beslut kan beakta varje utbildningsforms särdrag och de lokala förhållandena. Med läroanstalt avses i denna paragraf grundskolor, läroanstalter på andra stadiet, högskolor, läroanstalter inom den fria bildningen och deras internat samt utbildningslokaler som används för vuxenutbildning och grundläggande utbildning i konst. Utöver i egna lokaler kan grundläggande utbildning ordnas till exempel i daghem, skolor, seniorhus, lärcenter och medborgarinstitut.

Med studerande avses i denna paragraf också elever.

Coronavirusets smittmekanism beskrivs närmare i avsnitt 2.5. Utöver god hand- och hosthygien hör upprätthållandet av fysiska avstånd mellan människor och undvikande av närkontakt till de viktigaste metoderna för att förebygga coronavirussmitta. I 1 punkten föreslås det att kommunen kan besluta att den som ordnar utbildning eller småbarnspedagogik ska se till att det i lokalerna hålls ett tillräckligt

stort avstånd mellan barn och studerande. I beslutet ska åldern och utvecklingsnivån hos barnen och studerandena i småbarnspedagogiken och läroanstalterna samt verksamhetens andra särdrag beaktas. I småbarnspedagogiken kan kravet på att upprätthålla tillräckliga avstånd till exempel tillgodoses så att barngrupper inte blandas eller sammanförs sinsemellan. I de lägre årskurserna kan kravet på avstånd till exempel tillgodoses så att undervisningsgrupperna hålls isär hela skoldagen. Om det till exempel i de högre årskurserna är omöjligt att hålla undervisningsgrupperna isär, bör man till exempel betona hygien och sträva efter att dela upp undervisningen i tidsintervaller i mån av möjlighet. Kravet på att upprätthålla avstånd kan också tillgodoses genom att undervisningen sker enligt en rytm och i intervaller samt genom att utomhusområden utnyttjas så att så få personer som möjligt vistas i samma lokaler. De föreslagna bestämmelserna berör dock inte gruppindelningen enligt lagstiftningen om utbildningsväsendet, och kommunen eller regionförvaltningsverket kan inte förordna om övergång till distansundervisning med stöd av dem. De föreslagna bestämmelserna möjliggör till exempel inga avsteg från personaldimensioneringen i småbarnspedagogiken för att frigöra utrymme.

Coronaviruset kan också smitta via beröring av ytor. I 2 punkten föreslås det att kommunen ska få besluta om hygienpraxis som förhindrar smittspridning bland barn och studerande, såsom handrengöring. Enligt 3 punkten får kommunen besluta om åtgärder för regelbunden rengöring av utrymmena och ytorna för att hindra spridning av coronavirussjukdomen.

Enligt 2 mom. får regionförvaltningsverket fatta motsvarande beslut inom sitt område om det behövs inom flera kommuners område. Regionförvaltningsverken kan fatta sådana beslut som nämns ovan antingen gemensamt eller var för sig. Den föreslagna 57 a § i lagen om smittsamma sjukdomar gör det inte möjligt att stänga lokaler i småbarnspedagogik eller läroanstalter, eller att läroanstalter övergå till distansundervisning. Ett villkor för efterlevnad av ett beslut som fattats med stöd av den föreslagna 57 a § får inte heller vara att sådana lokaler stängs. Beslut om stängning av sådana lokaler fattas av kommunen eller regionförvaltningsverket med stöd av 58 § i den gällande lagen om smittsamma sjukdomar.

Enligt 7 § 2 mom. ska Institutet för hälsa och välfärd ska styra och stödja kommunerna och regionförvaltningsverken vid bedömningen av huruvida kriterierna för beslut om ålägganden enligt 1 mom. uppfylls.

58 c §. Åtgärder för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen i näringsverksamhet och annan verksamhet. I den föreslagna temporära paragrafen föreskrivs det om åtgärder för att förhindra spridning av den exceptionella epidemi som förorsakas av coronavirussjukdomen, som ska vidtas av andra än förplägnadsrörelser. Åtgärderna enligt paragrafen syftar till att förhindra spridningen av covid-19-epidemin. Skyldigheterna enligt paragrafen gäller alla näringsidkare som i sin verksamhet använder utrymmen som är av sedda för kunder och ansvarar för dem, med undantag för förplägnadsrörelser enligt 58 a §. Skyldigheterna gäller den näringsidkare som ansvarar för användningen av utrymmena för verksamheten i fråga. Dessutom gäller bestämmelserna också annan verksamhet som uppfyller förutsättningarna enligt paragrafen, såsom föreningsverksamhet och verksamhet som ordnas av of-

fentliga sammanslutningar såsom kommuner. Bestämmelsernas syfte är att hindra spridningen av coronavirussmitta, och ur det perspektivet saknar det betydelse i vilken organisationsform eller av vilken instans den verksamhet bedrivs inom vilken fysiska närkontakter uppkommer.

Såsom kundutrymmen enligt paragrafen betraktas sådana utrymmen i vilka ett varierande antal personer vanligen vistas och som är öppna för kunder och publik under vissa öppethållningstider. Som kundutrymmen betraktas också sådana kundutrymmen vilkas användning begränsats till exempel enligt medlemskap eller något annat avtalsförhållande. Lagens syfte är att begränsa och förebygga smitt-risk i situationer när flera personer som till exempel hör till familjekretsen samlas och har relativt nära kontakt sinsemellan, vilket ökar risken för smitta. Som sådana kundutrymmen betraktas också till exempel allmänna utrymmen i köpcenter eller olika slags väntutrymmen. Å andra sidan tillämpas de föreslagna bestämmelserna inte på sådan verksamhet där service med stöd av lagstiftningen tillhandahålls kontinuerligt till en viss sluten eller namngiven personkrets. Sådana utrymmen hos en näringsidkare betraktas därför inte som kundutrymmen, i vilka vissa personer vistas stadigvarande, såsom till exempel utrymmen hos privata serviceproducenter som tillhandahåller socialservice. Sådana utrymmen används kontinuerligt av samma klientkrets. De föreslagna bestämmelserna är parallella med eventuella specialbestämmelser som i övrigt gäller en bestämd verksamhetsform. Till exempel i social- och hälsovården samt i utbildningen och småbarnspedagogiken finns väldigt detaljerade bestämmelser om krav på och förutsättningar för verksamheten, för att garantera klienternas och patienternas säkerhet. De specialbestämmelser som eventuellt ställer striktare krav på verksamheten ska då iakttas.

Skyldigheterna enligt paragrafen är i kraft och ska tillämpas under hela den tid den temporära bestämmelsen är i kraft. Skyldigheterna kan anses höra till det normala hälsoskyddet och de berättigade förväntningarna för klienterna och dem som deltar i verksamheten i den meningen att det inte kan anses oskäligt att de ställs upp för verksamhetsutövarna för den tid lagen är i kraft. Genom en omfattande tillämpning av de föreskrivna hygienåläggandena är det också möjligt att undvika striktare restriktioner i samhället. Tidsbegränsade skyldigheter som omfattar alla aktörer och som kan uppfyllas med ganska små insatser kan bidra till att inte sådana restriktioner som påverkar verksamheten mer och orsakar större kostnader behöver ställas upp.

I 1 mom. föreskrivs det om de åtgärder som en näringsidkare som ansvarar för kundutrymmen ska vidta. Kraven baserar sig på den nuvarande informationen om hur coronaviruset sprids, som beskrivs närmare i stycket om epidemiologisk och medicinsk lägesbild för coronavirussjukdomen (2.5), samt på omedelbara åtgärder för att förebygga spridning. Enligt 1 punkten ska näringsidkaren se till att kunderna har möjlighet att rengöra händerna. Att sköta handhygien är en av de viktigaste åtgärderna som används för att förebygga spridning av epidemin. I 2 punkten föreskrivs det att kunderna ska ges instruktioner om hur man håller ett tillräckligt avstånd, om rengöring av händerna och om andra motsvarande rutiner som förhindrar spridning av smitta. Bland annat att inte komma till kundutrymmena om man är sjuk kan betraktas som en viktig instruktion. Givandet av instruktioner till kunderna kan genomföras på det sätt som bäst lämpar sig för respektive näringsidkares verksamhet, till exempel genom utrop, skriftliga anvisningar, tavlor, markeringar som styr kundernas beteende i kundutrymmet eller andra motsvarande effektiva metoder. I 3 mom. föreskrivs det att utrymmena och ytorna ska rengöras regelbundet, utöver vad som någon annanstans föreskrivs om näringsverksamheten i fråga.

Om hygienbestämmelser för vissa branscher, till exempel skönhetsalonger och tatueringsstudior, föreskrivs särskilt. Coronaviruset kan också smitta genom beröring av ytor på det sätt som beskrivs i den allmänna motiveringen.

Enligt 2 mom. ska kundernas vistelse ordnas så gles som det bara är möjligt med beaktande av särdragen i näringsverksamheten i fråga, och eventuella kundplatser ska på motsvarande sätt vara belägna tillräckligt långt från varandra. På det sätt som beskrivs ovan i den allmänna motiveringen skapar fysiska kontakter förutsättningar för coronavirussmitta och spridning av epidemin. Därför bör målet vara att förhindra rusning, köer och annan sammanpackning av människor i kundutrymmen. Avsikten är inte att till exempel kräva att kunderna håller högst två meters avstånd till andra kunder, men näringsidkaren bör ordna förhållandena så att det förverkligas. I och med att bestämmelserna om öppettider upphävdes 2018 och näringsidkaren själv får besluta om öppettider kan öppethållningen planeras så att avstånden garanteras mellan kunder och persongrupper.

Upprätthållandet av fysiska avstånd mellan människor hör till de viktigaste metoderna för att förebygga coronavirussmitta. I näringsverksamhet där tjänster erbjuds till kunder är det utöver allmänt förebyggande av smittspridning också fråga om att kunderna har rätt att förutsätta att andra kunder upprätthåller fysiska avstånd och också annars agerar enligt behöriga hygienrutiner samt att näringsidkaren övervakar detta. Näringsidkarna bör kunna förutsätta att kunderna iakttar instruktionerna, och vid behov ingripa vid obehörigt agerande från kundernas sida.

I den föreslagna paragrafens 3 mom. föreskrivs det dessutom om att näringsidkaren och leverantören av persontransporttjänster ska sörja för tillräckliga arrangemang för att förebygga spridning av coronavirussjukdomen genom att möjliggöra tillräckliga avstånd när passagerarna stiger av och på ett trafikmedel. Syftet med arrangemanget är också att passagerare, deras ledsagare och andra kunder som använder utrymmen i anslutning till persontrafik ska styras så att de håller tillräckliga avstånd och närkontakterna minimeras. Arrangemang för att styra passagerare, deras ledsagare och andra kunder i utrymmen i anslutning till persontrafik kan till exempel vara olika gångvägar endast för passagerare eller områden som avgränsas med golvtejp. Också en företrädare för en leverantör av persontrafiktjänster kan styra passagerarna så att de håller avstånd när de stiger på eller av ett transportmedel. Som utrymmen enligt detta moment betraktas inte öppna utrymmen för persontrafik, såsom enskilda hållplatstak eller utomhusplattformar vid stationer, där det är lättare att hålla avstånd mellan människor och inga rusningar uppstår. Om ett så kallat utomhusutrymme är väldigt instängt och det är möjligt att rusning uppstår och att sjukdomen sprids via närkontakter, bör näringsidkaren i utrymmet och leverantören av transport- eller trafiktjänster sörja för tillräckliga arrangemang för att förhindra att den smittsamma sjukdomen sprids.

Enligt 4 mom. får närmare bestämmelser om ordnande av en möjlighet att rengöra händerna, om instruktioner som ska ges till kunderna, om rengöring av utrymmen och ytor samt om arrangemanget för styrning av passagerarna utfärdas genom förordning av statsrådet.

Med stöd av 5 mom. kan det vid behov utfärdas närmare bestämmelser om den praktiska tillämpningen av kraven på näringsidkare och leverantörer av transport- eller trafiktjänster enligt 58 e § i inomhusutrymmen som är avsedda att användas av passagerare, deras följeslagare eller andra kunder

som använder kringtjänster i anslutning till tillhandahållandet av persontrafiktjänster. Vidare får genom förordning av statsrådet föreskrivas om arrangemangen för styrning av passagerarna till olika fordon till den del det gör det möjligt att hindra spridning av en smittsam sjukdom. Statsrådets förordning ska utarbetas utifrån de nationella och internationella hälsovårdsmyndigheternas riktlinjer eller sådana riktlinjer för olika trafikformer som särskilt överenskommit internationellt.

Enligt 6 mom. ska paragrafen också tillämpas på utrymmen som är avsedda för deltagare i annan verksamhet än näringsverksamhet och på sådan verksamhet i dem som uppfyller de förutsättningar som nämns ovan. Det är också motiverat att iaktta motsvarande hygienrutiner som i kundutrymmen för näringsverksamhet i andra utrymmen som är öppna för dem som deltar i en verksamhet. Den aktör som ansvarar för eller är verksam i utrymmen som används i verksamheten är skyldig att se till att vad som i denna paragraf föreskrivs om ordnande av möjlighet till handtvätt, meddelande av förhållningsregler, rengöring av utrymmen och ytor samt ordnande av människors vistelse ska ordnas så glesst som det bara är möjligt med beaktande av särdragen i verksamheten i fråga. I praktiken gäller skyldigheten olika sammanslutningar såsom föreningar, stiftelser och andelslag som ordnar verksamhet i vilken fysisk närkontakt uppkommer. Som exempel på sådan verksamhet kan nämnas idrottsföreningars verksamhet. Dessutom gäller skyldigheten alla offentliga arrangörer som är ansvariga för offentlig verksamhet eller vissa utrymmen, såsom kommuner och till exempel verksamhet på idrottsplatser såsom simhallar när verksamheten inte utgör utövning av offentlig makt.

De föreslagna bestämmelserna gäller dock inte verksamhet som hör till privat- och familjelivets sfär, såsom bröllop eller andra motsvarande privata fester, och inte heller sådan verksamhet i religionsamfund som ska betraktas som religionsutövning. Med privatlivet och familjelivet avses i bestämmelsen varje persons personliga livssfär, i vilken individen har rätt att leva sitt liv fri från obehöriga ingrepp från myndigheter eller andra utomstående, och som åtnjuter skydd för privat- och familjelivet enligt 10 § i grundlagen och artikel 8 i europeiska människorättskonventionen. I den personliga livssfären är frågan om relationerna inom familjen, släkten och personens övriga närmaste krets och verksamheten inom den kretsen centrala.

Med religionssamfund hänvisas till definitionen i 2 § i religionsfrihetslagen (453/2003). Med religionssamfund avses evangelisk-lutherska kyrkan, ortodoxa kyrkosamfundet och registrerade religionssamfund enligt 2 kap. i religionsfrihetslagen. Med religionsutövning avses sådan verksamhet som hör till kärnområdet för religionsfriheten enligt tolkningspraxis för 11 § i grundlagen samt artikel 9 i europeiska människorättskonventionen. I denna lag betraktas som religionsutövning till exempel gudstjänster (GrUU 7/2005 rd, s. 5) samt andra religiösa förrättningar och tillställningar i evangelisk-lutherska kyrkan, ortodoxa kyrkosamfundet och andra religionssamfund. Till religionsutövning hör också undervisnings- och förkunnelseverksamhet med fast koppling till sådana samfunds och föreningars religionsutövning, om inte något annat följer av Europeiska unionens lagstiftning.

Vigning till äktenskap är en del av rätten till religionsutövning i religionssamfund (GrUU 8/2008 rd, s. 2). Å andra sidan betraktas till exempel sjungandet av psalmen Den blomstertid, som hör till skolornas avslutningstraditioner, inte som religionsutövning (GrUB 10/2002 rd, s. 4 och 7).

I 6 mom. föreskrivs det för tydlighetens skull också att bestämmelserna inte tillämpas på sådan verksamhet som ska betraktas som utövning av offentlig makt. Utanför tillämpningsområdet faller alltså sådan egentlig myndighetsverksamhet som ska betraktas som utövning av offentlig makt. Alla förvaltningsuppgifter betraktas dock inte som utövning av offentlig makt. Med utövning av offentlig makt avses här sådan verksamhet där det inom ramen för en förvaltningsuppgift också utövas offentlig makt med stöd av lagstiftningen.

Till en offentlig aktörs utövning av offentlig makt hör särdrag och rättsskyddsmedel, och avsikten är inte att de föreslagna bestämmelserna ska omfatta dem. Begreppet utövning av offentlig makt är ännu i utveckling, bland annat i rättspraxis och i grundlagsutskottets utlåtandep Praxis samt i rättsdoktrinen. Därför är det inte ändamålsenligt eller ens möjligt att uttömmande definiera termen utövning av offentlig makt i detta sammanhang. Trots att utövning av offentlig makt till exempel ingår i en viss servicehelhet, tillämpas bestämmelserna i paragrafen på de delar av servicen som inte betraktas som utövning av offentlig makt.

Enligt 7 mom. avses med näringsverksamhet i denna paragraf inte sådan småbarnspedagogik som avses i 9 kap. i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) och som anordnas eller tillhandahålls av en privat serviceproducent. På småbarnspedagogik som anordnas eller tillhandahålls av en privat serviceproducent tillämpas 57 a § för att åtgärderna för att hindra spridning av coronavirussjukdomen ska vara tillräckligt enhetliga inom småbarnspedagogiken oavsett om småbarnspedagogiken anordnas eller tillhandahålls av ett offentligt samfund eller en privat serviceproducent.

58 d §. *Temporär begränsning av användningen av utrymmen avsedda för kunder i syfte att förhindra spridning av coronavirussjukdomen.* I paragrafen föreskrivs det om möjligheten för kommunen och regionförvaltningsverket att besluta om temporära förutsättningar för användningen av kundutrymmen som används i näringsverksamhet i situationer när det regionala epidemiläget är allvarligt, åtgärderna enligt 58 c § inte är tillräckliga och det är nödvändigt att begränsa närkontakt mellan människor för att förhindra spridningen av en exceptionell epidemi som orsakas av coronavirussjukdomen. Till skillnad från skyldigheterna enligt 58 c §, som är i kraft i hela landet så länge bestämmelsen är i kraft, är ålägganden enligt denna paragraf i enlighet med myndighetsbeslutet i kraft på ett begränsat område i högst tre månader åt gången.

Ett åliggande enligt paragrafen riktas liksom 58 c § till alla näringsidkare som ansvarar för utrymmen som är avsedda för kunder inom det område som anges i beslutet. Skyldigheten gäller den näringsidkare som ansvarar för användningen av utrymmena för verksamheten i fråga. Alla näringsidkare inom området som ansvarar för utrymmen avsedda för kunder ska alltså vidta åtgärder för att säkerställa en faktisk möjlighet att undvika närkontakt, och därmed förhindra att den smittsamma sjukdomen sprids. Åläggandet om åtgärder är alltså inte begränsat till en viss bransch utan det gäller alla verksamheter i vilka kundutrymmen används såsom affärer, muséer, teatrar, biografier, konsertsalar, utrymmen för motion eller idrott samt andra kundutrymmen. Paragrafen ska inte tillämpas på sådan verksamhet som avses i 58 a §, och om förplägnadsrörelsers verksamhet föreskrivs särskilt i 58 a och 58 b §. Liksom

58 c § gäller denna bestämmelse också annan verksamhet som uppfyller förutsättningarna enligt paragrafen, såsom föreningsverksamhet och verksamhet som ordnas av offentliga sammanslutningar såsom kommuner. Tillämpningsområdet beskrivs närmare i specialmotiveringen till 58 c §.

I 1 mom. föreskrivs det att kommunen i utrymmen där det är uppenbart att åtgärderna enligt 58 c § inte är tillräckliga kan besluta om ytterligare krav på användningen av utrymmen avsedda för kunder. Den primära strävan är att förebygga spridningen av coronavirussjukdomen genom hygienkraven enligt 58 c §, men om det med beaktande av det regionala sjukdomsläget är nödvändigt att ta i bruk kraftigare ålägganden för användningen av kundutrymmen får kommunen besluta i frågan. Regionförvaltningsverket kan fatta ett beslut om det behövs inom flera kommuners område. Enligt 8 § 3 mom. ska regionförvaltningsverket fatta de administrativa beslut som föreskrivs i denna lag genom att utnyttja den sakkunskap som finns i samkommunen för sjukvårdsdistriktet, i specialupptagningsområdet och vid Institutet för hälsa och välfärd.

I enlighet med 7 § i lagen om smittsamma sjukdomar är Institutet för hälsa och välfärd (THL) det nationella expertorgan som genom sin sakkunskap stöder social- och hälsovårdsministeriet och regionförvaltningsverken, upprätthåller riksomfattande epidemiologiska uppföljningssystem som betjäna bekämpningen av smittsamma sjukdomar samt styr och stödjer bekämpningen av smittsamma sjukdomar i kommunerna, samkommunerna för sjukvårdsdistrikten och verksamhetsenheterna inom socialvården och hälso- och sjukvården.

THL ansvarar med stöd av sin sakkunskap för att bedöma smittrisen utifrån ett områdes epidemiologiska läge samt ger anvisningar och stöd för de andra hälsovårdsmyndigheternas verksamhet vid deras olika riskbaserade åtgärder och i fråga om kriterier och alternativ. THL ska producera data om riskernas svårighetsgrad och art och bedöma behovet av åtgärder enligt lagen om smittsamma sjukdomar för att avvärja risker, liksom kriterier för den medicinska bedömningen av situationsbundna åtgärder.

Sjukvårdsdistrikten ska i enlighet med lagen om smittsamma sjukdomar klarlägga bilden av det epidemiologiska läget inom sitt område och dra slutsatser utifrån den samt THL:s data och anvisningar.

Basen för regionförvaltningsverkets och kommunens prövning bestäms enligt THL:s data och anvisningar med beaktande av den noggrannare områdesbild sjukvårdsdistriktet skapar och andra regionala åtgärder. Besluten ska motiveras med regionala behov, och de ska innehålla en helhetsbedömning av åtgärdernas epidemiologiska och samhällsliga konsekvenser. Utöver att hindra spridningen av coronavirussmitta är syftet att ur näringsidkarens perspektiv iaktta den förvaltningsrättsliga principen om minsta olägenhet, och de metoder som medför fler skyldigheter för näringsidkarna ska komma i sista hand.

Enligt 1 mom. är en förutsättning för användning av kundutrymmen att näringsidkaren ordnar användningen av utrymmena så att kunder och olika sällskap de facto har möjlighet att undvika närkontakt med varandra. Skyldigheten gäller en näringsidkare som ordnar verksamhet i utrymmet, och alltså inte till exempel den som endast hyr utrymmet. Med sällskap avses en grupp som anländer till kundutrymmet tillsammans och som också i andra situationer har närkontakt med varandra utanför

kundutrymmet. Näringsidkaren har alltså ingen skyldighet att utreda vem som hör till ett eventuellt sällskap, utan frågan avgörs enligt vad kunderna och sällskapet själva uppger. Skyldigheten för näringsidkaren innebär alltså en faktisk möjlighet att hålla avstånd till andra kunder och sällskap. I praktiken kan ordnandet av vistelsen enligt kravet kräva särskilda tekniska utrymmesarrangemang såsom mellanväggar, plexiglas och andra motsvarande utrymmeslösningar som håller människor isär, omplacering av kundplatser och begränsning av användningen av dem eller i sista hand också begränsning av antalet kunder, om det inte är möjligt att undvika närkontakter på något annat sätt. Åläggandet kan också uppfyllas till exempel genom successiva tidtabeller för när kunderna kommer till utrymmet eller vistas där. Näringsidkaren kan genomföra åtgärderna på ett sätt som lämpar sig för kundutrymmets egenskaper såsom storlek, eventuella fasta strukturer, kundplatsernas placering och kundernas normala verksamhet i utrymmet. På så vis är det möjligt att i det praktiska genomförandet av åläggandet beakta olika branschers och enskilda näringsidkares situation. Näringsidkaren ska alltså genom egna lösningar på ett trovärdigt sätt genom egna lösningar göra det möjligt att undvika närkontakter och på så sätt styra kundernas beteende i utrymmet. Å andra sidan ger bestämmelsen näringsidkaren manöverutrymme för att ordna verksamheten med beaktande av verksamhetens särdrag. Bestämmelsen om ett ingrepp i näringsfriheten enligt grundlagen kan därför anses vara proportionell i förhållande till syftet, det vill säga skyddet för människors hälsa.

Enligt 2 mom. avses med närkontakt att människor vistas på ett sätt som utifrån kända forskningsrön medför en särskild risk för spridning av en allmänfarlig smittsam sjukdom. Coronavirus kan åtminstone spridas via droppar och beröring. Coronavirusets spridningssätt beskrivs närmare i stycket om epidemiologisk och medicinsk lägesbild för coronavirussjukdomen (2.8) i den allmänna motiveringen. Med närkontakt avses vistelse ansikte mot ansikte eller i samma utrymme på mindre än två meters avstånd i mer än 15 minuter eller fysisk kontakt. Definitionen på närkontakt baserar sig på Institutet för hälsa och välfärds anvisningar, och på de forskningsrön som i nuläget är tillgängliga om coronavirusets spridningssätt.

Den föreslagna paragrafens syfte är att förhindra att omfattande smittkedjor uppstår; det är svårt att behärska dem enligt principen "testa, spåra, isolera, vårda". Åläggandet gäller därför inte sådana kundutrymmen och kundbetjäningssituationer där ett litet, begränsat antal personer är närvarande, såsom frisörstjänster, där endast kunden och frisören vistas på mindre än två meters avstånd från varandra i samma utrymme. Enligt 3 mom. 1 punkten ska skyldigheten tillämpas på utrymmen för kunder inomhus där fler än [10] personer normalt vistas samtidigt i fortlöpande verksamhet, och enligt 2 punkten på utrymmen för kunder inomhus där det ordnas enstaka evenemang i vilka fler än [10] personer avses delta samtidigt. I personantalet enligt paragrafen inkluderas alla personer som vistas i utrymmet, såväl kunder som personal. Med antalet personer som normalt vistas i utrymmet avses det normala genomsnittliga antalet personer, och om det kortvarigt och stundvis överskrivs påverkas inte tillämpningen. Skyldigheten enligt 1 mom. kan alltså enligt kommunens eller regionförvaltningsverkets beslut gälla näringsverksamhet som försiggår inomhus, och som får bedrivas under förutsättning att skyldigheten enligt 1 mom. uppfylls.

Enligt 3 mom. 3 och 4 punkten ska skyldigheten enligt 1 mom. tillämpas på begränsade utrymmen för kunder utomhus där fler än [50] personer normalt vistas samtidigt i fortlöpande verksamhet, och på begränsade utrymmen för kunder utomhus där det ordnas enstaka evenemang i vilka fler än [50]

personer avses delta samtidigt. Enligt de forskningsrön som är tillgängliga i nuläget sprids coronavirus mindre utomhus än inomhus. Därför är antalet personer vid verksamhet utomhus större. Coronavirus smittar dock via närkontakt också utomhus, och därför är skyldigheter gällande åtgärder för att undvika närkontakter nödvändiga också för näringsverksamhet som försiggår utomhus, om smittläget kräver det.

Den föreslagna bestämmelsen är parallell med 58 § i den gällande lagen. I 58 § föreskrivs det om rätten för kommunen och regionförvaltningsverket att stänga verksamhetsenheter inom social- och hälsovården, läroanstalter, daghem, bostäder och motsvarande utrymmen samt att förbjuda ordnandet av allmänna möten eller offentliga tillställningar. De föreslagna bestämmelserna tillämpas utöver de tidigare bestämmelserna, om epidemiläget kräver att besluten utsträcks till att också omfatta de frågor och objekt som omfattas av de föreslagna bestämmelserna. De grundläggande förutsättningarna för tillämpningen av 58 § och den föreslagna bestämmelsen vid bekämpningen av coronavirusepidemin sammanfaller, och i regel kan också den gällande 58 § och de parallella bestämmelserna tillämpas samtidigt.

I 4 mom. föreskrivs det om kriterierna för smittsituationen, av vilka åtminstone det ena ska uppfyllas för att kommunen eller regionförvaltningsverket ska få fatta ett beslut enligt 1 mom. och förutsätta att skyldigheten enligt momentet uppfylls. I 1 punkten föreskrivs som kriterium att incidensen av bekräftade smittfall inom sjukvårdsdistriktets område under 14 dagar överstiger [10] per 100 000 invånare. I 2 punkten föreskrivs som kriterium att det inom kommunens eller sjukvårdsdistriktets område konstateras sjukdomskluster vars smittkedjor inte kan spåras på ett tillförlitligt sätt och som därigenom medför en betydande risk för spridning av nya smittor inom området. Syftet med kriterierna enligt lagen är att ge kommunerna och regionförvaltningsverken stöd för den regionala bedömningen av smittlägets svårighetsgrad och nödvändiga åtgärder. Syftet är också att ge näringsidkarna möjlighet att följa smittlägets utveckling på sitt område och bedöma sannolikheten för eventuella myndighetsbeslut.

I 5 mom. hänvisas det till 7 § 2 mom., enligt vilket Institutet för hälsa och välfärd upprätthåller riksomfattande epidemiologiska uppföljningssystem som betjänar bekämpningen av smittsamma sjukdomar. Institutet för hälsa och välfärd följer också uppfyllelsen av kriterierna enligt 4 mom.

I 6 mom. föreskrivs det att kommunens och regionförvaltningsverkets beslut om ett åläggande enligt 1 mom. får fattas för högst tre månader åt gången. Uppfyllandet av förutsättningarna för kundbetjäning enligt 1 mom. kan i praktiken i sista hand också innebära att antalet kunder begränsas, vilket i så fall väsentligt inverkar på näringsidkarens verksamhet och planeringen av den. Planeringen av näringsidkarens verksamhet underlättas av att beslutet att ta i bruk åtgärder kan vara i kraft längre än till exempel en månad åt gången. Det finns då också bättre möjlighet att i den situationen undvika kostnadsbördan av avbokningar med kort varsel. Beslutet bör dock upphävas genast när det inte längre är nödvändigt för att hindra spridningen av covid-19-epidemin.

Enligt 7 mom. kan, i likhet med tillämpningsområdet för 58 c § som nämns ovan, också förutsättningen enligt denna paragraf att verksamheten ska ordnas så att fysisk kontakt mellan människor kan

undvikas inriktas också på andra aktörer än näringsidkare. För motivering hänvisas till det som sägs om 58 c § 6 mom. ovan.

I 8 mom. föreskrivs det att paragrafen inte tillämpas på sådan småbarnspedagogik som avses i 9 kap. i lagen om småbarnspedagogik och som anordnas eller tillhandahålls av en privat serviceproducent. På småbarnspedagogik som anordnas eller tillhandahålls av en privat serviceproducent tillämpas 57 a § för att åtgärderna för att hindra spridning av en allmänfarlig smittsam sjukdom ska vara tillräckligt enhetliga inom småbarnspedagogiken, oavsett om småbarnspedagogiken anordnas eller tillhandahålls av ett offentligt samfund eller en privat serviceproducent.

58 e §. *Åtgärder som gäller persontrafik.*

I den nya 58 e § föreskrivs det om åtgärder som gäller persontrafik för att hindra att en exceptionell epidemi sprids. För åtgärder som gäller persontrafik svarar leverantören av transport- eller trafik tjänster enligt 2 § 1 mom. 1 och 3 punkten i lagen om transportservice (320/2017). Enligt 2 § 1 mom. 1 punkten i lagen om transportservice avses med transporttjänster yrkesmässig transport av personer eller gods, och enligt 3 punkten avses med trafik tjänster offentliga eller privata tjänster och kombinationer av tjänster i anslutning till trafik som tillhandahålls för allmänt eller privat bruk. För att höra till tillämpningsområdet ska tjänsteleverantören dessutom ha ett verksamhetsställe i Finland eller annars stå under finsk jurisdiktion eller trafikera en tjänst med avgångs- eller ankomstplats i Finland eller som går via Finland.

Enligt den nya 58 e § 1 mom. 1 punkten ska tjänsteleverantören sörja för regelbunden rengöring av utrymmen och ytor som är avsedda att användas av trafikmedlets passagerare så att en tillräcklig hygien nivå uppnås och bibehålls samt för annan motsvarande praxis. Med trafikmedel avses i enlighet med 216 § 1 mom. 2 punkten i lagen om transportservice fordon, luftfartyg, fartyg och farkoster, järnvägsmateriel samt anordningar som har samband med dem. Utrymmen som är avsedda att användas av passagerare avser utrymmen inuti sådana trafikmedel som nämns ovan. Arbetshälsoinstitutet har i samråd med Institutet för hälsa och välfärd utarbetat en anvisning för städning för att förebygga covid-19-smitta. Städ anvisningen kan också tillämpas på allmän städning för att minska spridningen av smittsamma sjukdomar. Ytor som ofta berörs, såsom dörrhandtag, armstöd, bordsytor, armaturströmbrytare och vattenkranar bör rengöras omsorgsfullt och ofta. I utrymmen där flera människor berör ytorna bör rengöring ske minst dagligen. Om möjligt bör rengöring ske oftare, till exempel med 2–4 timmars intervaller, i synnerhet under en epidemi. I trafikmedel bör rengöring ske till exempel för varje tur. Med annan motsvarande praxis avses att tjänsteleverantören ska se till att i trafikmedlet till exempel finns tillräckligt många papperskorgar eller påsar för passagerarna och byta ut dem tillräckligt ofta när passagerarna enligt rekommendationerna använder ansiktsskydd, samt andra motsvarande åtgärder. Dessutom ingår i praxis att sörja för en god luftväxling i trafikmedlet.

Enligt 1 mom. 2 punkten ska tjänsteleverantören sörja för möjligheter för passagerarna att uppnå och bibehålla en tillräcklig hygien nivå i trafikmedlet samt för instruktioner till passagerarna i syfte att förhindra spridningen av en smittsam sjukdom, såsom om användningen av ansiktsskydd, tillräckliga avstånd och annan motsvarande praxis. Tjänsteleverantören ska säkerställa att det i de trafikmedel

den trafikerar med finns tillräckligt med desinficerande handskölj till passagerarnas förfogande. Tjänsteleverantören ska när resan inleds, under resan och i samband med en eventuell returreisa uppmana passagerarna att hålla tillräckligt avstånd mellan passagerarna och att använda ansiktsmasker under resan, om tjänsteleverantören anser det befogat att rekommendera det för att upprätthålla hygienivån och hindra att en smittsam sjukdom sprids, samt att vidta andra åtgärder för att minska smittorisken och vidta åtgärder om passagerare får symptom som stämmer in på covid-19-smitta. Tjänsteleverantören kan förmedla information till exempel i sitt system för köp och reservering av biljetter, på skyltar, i andra anvisningar och genom utrop.

Med stöd av det nya 58 e § 2 mom. får närmare bestämmelser om det närmare innehållet i, det tekniska genomförandet av och informationssätten i anslutning till tjänsteleverantörens skyldigheter enligt 1 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet. Preciseringar som leder till begränsningar i passagerarmängderna får dock inte utfärdas i den förordningen, eftersom det föreskrivs om dem i 58 f §. En förordning med stöd av lagen kan utfärdas på föredragning av kommunikationsministeriet.

58 f §. *Temporär begränsning av antalet passagerare och andra metoder för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom.*

I den nya 58 f § föreskrivs det om Transport- och kommunikationsverkets befogenhet att fatta beslut i syfte att begränsa passagerarmängderna i trafikmedel. Passagerarmängderna får endast begränsas om det är nödvändigt för att hindra att en exceptionell epidemi sprids. Det är fråga om en sistahandsbestämmelse, som blir tillämplig om spridningen av en exceptionell epidemi i trafiken inte säkert kan hindras genom andra åtgärder. Det innebär att spridningen av epidemin inte kan hindras till exempel genom åtgärder enligt 58 e §.

Enligt 1 mom. har Transport- och kommunikationsverket befogenhet att besluta om begränsning av passagerarmängderna. Genom Transport- och kommunikationsverkets beslut får passagerarantalet minskas högst med hälften av den tillåtna mängden för ett trafikmedel. Syftet med minskning av passagerarantalet är uttryckligen att minimera närkontakterna. Passagerarantalet får dock minskas högst med hälften för att det ska vara möjligt för tjänsteleverantören att bedriva näringsverksamhet.

Till följd av trafikverksamhetens unika karaktär är det nödvändigt att föreskriva om befogenheten för Transport- och kommunikationsverket att uttryckligen besluta om begränsning av näringsverksamheten för en tjänsteleverantör i trafikbranschen. Till skillnad från annan näringsverksamhet kännetecknas transport- och trafik tjänster av att fysiska personer rör på sig. Syftet med att begränsa rörligheten och passagerarströmmarna är att bromsa och hindra coronavirusepidemin på global nivå. Tjänsteleverantören är skyldig att sörja för att inga närkontakter sker under resan, utan att resenärerna har rikligt med utrymme och kan upprätthålla tillräckliga avstånd till varandra. Upprätthållandet av fysiska avstånd och undvikande av närkontakter hör till de viktigaste metoderna för att förebygga coronavirus. Det kan till exempel uppnås genom att antalet sittplatser begränsas. Det är viktigt att det inte uppstår trängsel och köer i trafikmedlet.

Enligt 2 mom. kan Transport- och kommunikationsverket av särskilda skäl besluta att det antal passagerare som avses i 1 mom. begränsas med mindre än hälften. Vid bedömningen av särskilda skäl bör Transport- och kommunikationsverket enligt 1 punkten beakta om trafiken huvudsakligen bedrivs inom ett område där antalet smittfall har uppskattats vara litet och om både avgångs- och ankomstplatsen samt de hållplatser där passagerare kan tas ombord finns inom ett område där antalet smittfall har uppskattats vara litet. Huruvida antalet smittfall på ett område har uppskattats vara litet baserar sig på de behöriga hälsovårdsmyndigheternas bedömningar.

Enligt 2 mom. 2 punkten kan Transport- och kommunikationsverket dessutom besluta att det antal passagerare som avses i 1 mom. begränsas med mindre än hälften, om tjänsteleverantören förutsätter att resenärerna använder ansiktsskydd eller avsevärt begränsar antalet närkontakter mellan passagerarna i trafikmedlet. Med närkontakt avses att människor vistas på ett sätt som utifrån kända forskningsrön medför en särskild risk för spridning av en allmänfarlig smittsam sjukdom. Med närkontakt avses en situation där människor möts ansikte mot ansikte på mindre än två meters avstånd i mer än 15 minuter eller vistas i samma stängda utrymme mer än 15 minuter eller har direkt fysisk kontakt. I sin prövning kan Transport- och kommunikationsverket också beakta om tjänsteleverantören i enlighet med 24 § 3 mom. kan se till att hälsovårdsmyndigheten har tillgång till de uppgifter som behövs för att spåra eventuella exponerade personer till exempel via en personlig platsreservation.

Enligt 3 mom. får Transport- och kommunikationsverket fatta ett beslut om en begränsning av antalet passagerarplatser för högst tre månader. Tidsgränsen på tre månader för beslutet baserar sig på att begränsningar av trafikmängderna inom en snävare tidsram inte nödvändigtvis möjliggör ålägganden som faktiskt är effektiva för att hindra spridningen av en exceptionell epidemi.

Enligt 4 mom. ska Transport- och kommunikationsverket fatta beslutet på framställning av Institutet för hälsa och välfärd utifrån institutets epidemiologiska bedömning av sjukdomens incidens, förekomst och smittsamhet. I beslutet ska Transport- och kommunikationsverket beakta vad som i 58 d § 4 mom. föreskrivs om de områden inom vilka en begränsning av närkontakter kan tillämpas.

Enligt 5 mom. ska en leverantör av transport- eller trafiktjänster genom att vid behov begränsa antalet sittplatser eller genom andra arrangemang som är lätta att observera och övervaka säkerställa att kundernas resor ordnas i enlighet med det begränsade antalet passagerare. Begränsningen av antalet sittplatser kan till exempel genomföras med olika markeringar som utvisar de platser som inte står till passagerarnas förfogande för att säkerställa avstånden. Platserna kan till exempel markeras med hjälp av olika klistermärken eller tejp eller med höljen.

Närmare bestämmelser om begränsningen av antalet passagerare som avses i 1, 2 och 5 mom. i olika trafikmedel och om det tekniska genomförandet av begränsningarna får vid behov utfärdas genom förordning av statsrådet. En förordning med stöd av lagen kan utfärdas på föredragning av kommunikationsministeriet.

58 g §. *Temporär stängning av utrymmen avsedda för kunder och andra som deltar i verksamhet för kunder och andra som deltar i verksamhet i syfte att förhindra spridning av coronavirussjukdomen.*

Som en sistahandsåtgärd i en situation när coronavirussituationen i praktiken uppnått den fas när covid-19-epidemin sprids enligt den handlingsplan som godkändes genom regeringens principbeslut den 3 september 2020 som beskrivs i avsnitt 2.5.2 föreslås en bestämmelse om möjligheten att temporärt stänga utrymmen för näringsverksamhet och annan verksamhet för kunder och andra som deltar i verksamhet för att undvika fysisk närkontakt och förhindra spridning av epidemin.

Enligt 1 mom. kan bestämmelsen tillämpas endast om det är uppenbart att åtgärder enligt 58 d § för att ordna verksamheten på ett sätt som gör det möjligt att undvika närkontakt inte är tillräckliga för att förhindra att epidemin sprids. Tröskeln för tillämpning av den föreslagna bestämmelsen är hög, och den kan tillämpas om andra åtgärder enligt lagen om smittsamma sjukdomar inte kan anses tillräckliga för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen. Bestämmelsen innebär ingrepp i näringsfriheten och mötesfriheten. Näringsutövning eller föreningsverksamhet förbjuds dock inte i och för sig genom myndighetsbeslut, utan användningen av kundutrymmen eller utrymmen avsedda för dem som deltar i verksamhet uttryckligen för detta syfte, delvis eller helt. Trots att det inte är fråga om ett verksamhetsförbud, kan det anses innebära ett kraftigt ingrepp i möjligheten att utöva verksamheten. Det kan dock anses föreligga acceptabla grunder för ett temporärt förbud att använda utrymmen för kunder och deltagare när syftet är att skydda människors hälsa. Med beaktande av att ett beslut om begränsning av utrymmenas användningsändamål endast får fattas för en kort tid och att det omedelbart ska upphävas om det inte längre finns förutsättningar för det kan bestämmelsen anses stå i rätt proportion till syftet.

Kommunen eller regionförvaltningsverket kan genom sitt beslut delvis eller helt förbjuda att utrymmen används för kundbetjäning. Det kan till exempel innebära att antalet direkt i förvaltningsbeslutet begränsas till en viss del av det typiska antalet. Om det är nödvändigt för att förhindra spridning av epidemin, får det för viss tid helt förbjudas att kunder släpps in i kundutrymmet. Skyldigheten gäller den näringsidkare som ansvarar för användningen av utrymmena för verksamheten i fråga.

I 2 mom. bestäms de branscher till vilka ett beslut enligt 1 mom. kan riktas. I paragrafen föreslås en bestämmelse om möjligheten att stänga kundutrymmen, vilket innebär ett kraftigt ingrepp i näringsverksamheten och näringsfriheten. Begränsningen bör kunna riktas till sådana branscher där det finns en betydande särskild risk för att betydande smittkedjor uppstår. Branscherna och funktionerna är sådana som enligt kända forskningsrön utgör en risk för spridning av coronavirussjukdomen. Dit hör kultur- och underhållningsverksamhet, idrottsverksamhet samt nöjes- och rekreationsverksamhet eller annan motsvarande näringsverksamhet och där det finns en särskild risk för att det uppstår betydande smittkedjor med beaktande av människors fysiska närhet och antalet personer som är på plats samtidigt eller en risk för att sjukdomen sprids via utrymmenas ytor. Coronavirussjukdomens spridningssätt beskrivs närmare i avsnitt 2.8. I utrymmen som används i de branscherna är i praktiken ett stort antal personer i relativt nära kontakt sinsemellan, vilket betydligt ökar risken för smitta. En närmare branschförteckning föreslås ingå i en bilaga till lagen. Sådana utrymmen och funktioner som nämns i bilagan är bland annat biografen, teatrar, konsertsalar och andra utrymmen för konstnärliga uppvisningar samt festivaler, nöjes- och temaparker, museer och gallerier samt bibliotek, utrymmen för motion och idrott samt utrymmen för att följa dem, inklusive skidcenter och skidbackar samt simhallar. Eftersom det nästan inte finns några definitioner av näringsverksamhet och olika branscher

i lagstiftningen, är det inte möjligt att stödja sig på sådana. En näringsidkare som utövar näringsverksamhet i företagsform eller som enskild näringsidkare ska alltid uppge sin bransch för handelsregistret enligt statistikcentralens näringsgrensindelning (TOL2008). I gällande lagstiftning definieras en viss näringsutövning och näring endast för några näringsgrenars del.

Enligt 3 mom. kan åläggas riktas mot en sådan verksamhet där kunderna eller deltagarna typiskt sett vistas på ett sätt som utifrån kända forskningsrön medför en särskild risk för spridning av en allmänfarlig smittsam sjukdom som sprids via luften, droppar eller beröring.

I 4 mom. definieras liksom i 58 d § 3 mom. de utrymmen beslutet kan riktas mot. För motiveringar hänvisas till vad som anförs i det avsnitt som nämns ovan.

I 5 mom. föreslås en bestämmelse om förutsättningar som berör den regionala sjukdomssituationen, liksom i 58 d § 4 mom. Incidensen av smittfall per 100 000 invånare är dock högre, eftersom ett förbud mot användning av kundutrymmen enligt denna paragraf endast är möjligt i epidemins spridningsskede, om det inte längre är möjligt att hindra spridningen med andra metoder.

I 6 mom. föreslås ingå en motsvarande informativ hänvisning som i 58 d § 5 mom. till skyldigheten för Institutet för hälsa och välfärd att följa epidemin.

Enligt 7 mom. får ett beslut meddelas för högst en månad åt gången. Den relativt korta tiden är motiverade eftersom åläggandet är så kraftigt. Beslutet bör upphävas redan tidigare, om de föreskrivna förutsättningarna inte längre uppfylls.

Enligt 8 mom. ska de föreslagna bestämmelserna, som i huvudsak berör näringsverksamhet, i likhet med 58 c § 6 mom. också kunna tillämpas på utrymmen som används i annan verksamhet och som är avsedda för dem som deltar i verksamheten och på verksamhet i sådana utrymmen. För motivering hänvisas till denna del till det som sägs i motiveringen till 58 c § 6 mom.

58 h §. *Plan för åtgärder för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen.* I paragrafen föreskrivs det om olika aktörers skyldighet att utarbeta en skriftlig plan för iakttagandet av de skyldigheter och begränsningar som fastställs i de tidsbestämda paragraferna eller i ett myndighetsbeslut. De skriftliga planerna är ett konkret redskap för aktörerna för att överväga och planera åtgärder för undvikande av närkontakt mellan kunder och sällskap i kundutrymmen.

I 1 mom. föreskrivs det om skyldigheten för den som ansvarar för utrymmen enligt 58 d § att utarbeta en skriftlig plan för hur aktören i sin verksamhet fullgör de hygienåtgärder för kund- och väntutrymmen samt de skyldigheter som syftar till att förhindra närkontakter och som fastställs i myndighetsbeslutet. Näringsidkaren ska själv planera de konkreta åtgärder genom vilka näringsidkaren kan fullgöra skyldigheterna i sin verksamhet. Skyldigheten att utarbeta en plan anges i de regionala beslut i vilka skyldigheterna enligt paragrafen fastställs.

Strukturer, ytmaterial och fasta kundplatser i kundutrymmen och andra motsvarande utrymmen som används i näringsverksamheten samt andra aspekter på användningen av utrymmena varierar stort. Sättet att använda utrymmena varierar också inom samma bransch så att ansvaret för planeringen av det praktiska genomförandet bör ligga hos varje enskild näringsidkare. Skyldigheten att utarbeta en skriftlig plan stöder planeringen av det praktiska genomförandet och underlättar tillsynen för myndigheterna för smittsamma sjukdomar.

Skyldigheten att utarbeta en skriftlig plan enligt paragrafen gäller inte sådana näringsidkare i vilkas kundutrymmen vanligen högst [10] personer vistas samtidigt och inte heller sådana näringsidkare som ordnar evenemang i vilka det avses eller förutspås delta högst [10] personer. Skyldigheten enligt den föreslagna 58 d § gäller inte heller de näringsidkare som nämns ovan, och därför krävs det inte heller att de utarbetar någon plan. Syftet med den planerade 58 d § är att förhindra att omfattande smittkedjor uppstår; det är svårt att behärska dem enligt principen "testa, spåra, vårda".

Enligt 2 mom. ska en näringsidkare och en leverantör av transport- eller trafiktjänster som avses i 58 c § 3 mom. i samarbete utarbeta en skriftlig plan för hur de fullgör de skyldigheter som avses i det momentet. Leverantören ska foga planen till den plan som avses i 18, 58, 66 och 129 § i lagen om transportservice. I den skriftliga planen klarläggs samtidigt fördelningen av skyldigheter mellan näringsidkarna. I 18 § i lagen om transportservice föreskrivs det om beredskapsskyldighet för innehavare av person- eller godstrafiktillstånd (i vägtrafik). Utövande av småskalig tillståndspliktig vägtrafik, såsom i synnerhet taxitrafik, hör dock inte till paragrafens tillämpningsområde. I 58 § i den nämnda lagen föreskrivs det om beredskapsskyldighet inom järnvägstrafiken. I 129 § i den nämnda lagen föreskrivs det om beredskapsskyldighet inom lufttrafiken. Utom i denna lag föreskrivs det i 160 § i luftfartslagen (864/2014) om beredskap för undantagsförhållanden och störningar. Enligt 3 mom. i den paragrafen ska en i 1 mom. avsedd innehavare av tillstånd eller godkännande göra upp en beredskapsplan och därvid beakta särdragen i flygtrafik och aktörernas synpunkter.

I sjöfartslagstiftningen ingår ingen beredskapsplikt för aktörer i sjöfarten. Ett undantag är VTS-tjänsteleverantörer och lotsningsföretag. Om den beredskapsplanering som krävs av VTS-tjänsteleverantörer föreskrivs genom förordning av statsrådet med stöd av 19 a § i lagen om fartygstrafikservice. Termen VTS (Vessel Traffic Service) avser en fartygstrafikservice, som enligt lagen om fartygstrafikservice avser övervakning och ledning av fartygstrafiken. Enligt 4 § 2 mom. i lotsningslagen ska lotsningsbolaget ha beredskap att sköta sina uppgifter också under undantagsförhållanden i enlighet med vad kommunikationsministeriet bestämmer särskilt.

Enligt 3 mom. ska den plan näringsidkaren utarbetar på begäran visas upp för tillsynsmyndigheterna, det vill säga kommunen, regionförvaltningsverket och Transport- och kommunikationsverket. Planen kan utnyttjas för myndighetstillsyn.

Enligt 4 mom. får närmare bestämmelser om innehållet i och utarbetandet av planen utfärdas genom förordning av statsrådet.

59 a §. Tillsyn. I paragrafen föreskrivs det om tillsyn. Enligt 1 mom. ska regionförvaltningsverket och kommunen övervaka fullgörandet av de skyldigheter och iakttagandet av de begränsningar som det

föreskrivs om i 57 a och 58 §, 58 c § 1, 2 och 6 mom., 58 d och 58 g § samt 58 h § 1 mom. Både regionförvaltningsverket och kommunen ska alltså övervaka efterlevnaden av begränsningarna enligt de paragrafer som anges ovan. Till den del kommunen har fattat ett beslut om begränsningar eller någon annan skyldighet, övervakar den själv efterlevnaden av beslutet. Om regionförvaltningsverket har fattat beslutet, har det primärt ansvar för tillsynen, men också kommunen deltar som lokal aktör i tillsynen i synnerhet på det sätt som anges i 59 b § 3 mom. Om befogenheten att meddela förelägganden och tvångsmedel för tillsynen föreskrivs i 59 c §. Om tillsynen över begränsningar för förplägnadsrörelser föreskrivs särskilt i 58 b §.

I 2 mom. föreskrivs det om tillsynen över skyldigheter och begränsningar som gäller passagerarantal samt skyldigheter och begränsningar gällande stationer, terminaler och andra motsvarande inomhusutrymmen. De övervakas av Transport- och kommunikationsverket och delvis av kommunen.

Eftersom tillsynsuppgiften har fördelats på flera myndigheter, föreskrivs det i 3 mom. om samarbetskyldigheten för de myndigheter som nämns ovan. I praktiken innebär det i synnerhet koordinering och annan kontakt vid inspektionsverksamheten enligt 59 b §.

I 4 mom. föreskrivs det om polisens roll vid tillsynen över offentliga tillställningar och allmänna sammankomster. Eftersom polisen i praktiken rör sig bland människor och därför har möjlighet att direkt ingripa vid brott mot beslut som gäller offentliga tillställningar och allmänna sammankomster, är det motiverat att polisen har en tillsynsroll. Om polisens befogenheter föreskrivs i 59 c §.

59 b §. Inspektioner. I paragrafen föreskrivs om regionförvaltningsverkets, kommunens och Transport- och kommunikationsverkets befogenhet att vidta inspektioner inom ramen för sin tillsyn. I 2 mom. finns bestämmelser enligt etablerad lagstiftningspraxis om genomförandet av inspektioner och inspektörens befogenheter.

I 2 mom. finns också en avgränsning enligt vilken inspektioner inte får förrättas i utrymmen som används för boende av permanent natur. Enligt 10 § 3 mom. i grundlagen kan genom lag föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Med beaktande av arten hos de skyldigheter och begränsningar tillsynen gäller förutses inget behov att förrätta inspektioner i utrymmen som används för boende av permanent natur. I 3 mom. föreskrivs om situationer när en kommunal myndighet genomför tillsyn enligt denna lag inom ramen för sin tillsyn enligt någon annan lagstiftning. Om en myndighet med stöd av någon annan lagstiftning förrättar en inspektion i utrymmen som används för boende av permanent natur innebär bestämmelsen i praktiken att verksamhet enligt denna lag inte får övervakas i samma sammanhang.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse enligt vilken lagen om transportservice ska tillämpas på genomförandet av inspektionen och rätten att få information när Transport- och kommunikationsverket utövar tillsyn över verksamhet enligt denna lag.

I 4 mom. finns bestämmelser om befogenheten att vidta inspektioner som kompletterar 1 och 2 mom. I 1 mom. föreskrivs allmänt om kommunens rätt att företa inspektioner. Det hör till kommunens interna ordnande av sin förvaltning att utnämna de organ och myndigheter som utövar tillsyns- och inspektionsbefogenheterna enligt denna lag till den del inget annat särskilt föreskrivs i lag. Inom kommunen finns aktörer som har uppgifter för bekämpning av smittsamma sjukdomar och tillsyn över olika aktörer. Det organ i kommunen som ansvarar för bekämpning av smittsamma sjukdomar har befogenhet att besluta om vissa begränsningar enligt 58 §, och det föreslås ha befogenhet att besluta om vissa begränsningar enligt 59 d och 58 g §, och enligt 9 § i lagen om smittsamma sjukdomar ska det i kommunen finnas en läkare som står i tjänsteförhållande till kommunen och ansvarar för smittsamma sjukdomar. Enligt 7 § i hälsoskyddslagen (763/1994) sköts de uppgifter som hör till det kommunala hälsoskyddet av en nämnd eller av något annat kollegialt organ som utses av kommunen (kommunal hälsoskyddsmyndighet). Enligt livsmedelslagen (23/2006) ska kommunen sköta livsmedelstillsynen inom sitt område (kommunal livsmedelstillsyn). I kommunen sköts de uppgifterna av en nämnd eller något annat kollegialt organ (kommunal tillsynsmyndighet). I de lagarna föreskrivs det också om möjligheten att delegera beslutanderätt till tjänsteinnehavare. I synnerhet de kommunala myndigheterna enligt hälsoskyddslagen och livsmedelslagen övervakar samma aktörer, vilka binds av skyldigheter och begränsningar enligt denna lag. För en ändamålsenlig resursfördelning är det motiverat att de myndigheterna får fullgöra den tillsyn som enligt lagen om smittsamma sjukdomar ankommer på kommunen inom ramen för sin övriga tillsyn.

På grund av det som sägs ovan föreslås det i 4 mom. för tydlighetens skull en bestämmelse enligt vilken den kommunala hälsoskyddsmyndigheten och den kommunala livsmedelsmyndigheten får genomföra en inspektion i samband med tillsynen enligt hälsoskyddslagen eller livsmedelslagen. Dessutom för den kommunala hälsoskyddsmyndigheten företa en inspektion på begäran av regionförvaltningsverket eller Transport- och kommunikationsverket. Eftersom det finns många tillsynsobjekt och regionförvaltningsverkens och Transport- och kommunikationsverkets möjligheter att företa inspektioner är begränsade, bör inspektionsverksamheten sannolikt i betydande grad baseras på kommunernas inspektioner. Bland de nuvarande kommunala myndigheterna bedöms det som mest naturligt att den kommunala hälsoskyddsmyndigheten företar sådana inspektioner.

59 c §. Förelägganden och tvångsmedel. I paragrafen föreskrivs det om befogenheten att meddela förelägganden och tvångsmedel om brister eller missförhållanden uppdragas i fullgörandet av skyldigheterna eller iakttagandet av begränsningarna.

Enligt 1 mom. har kommunen befogenhet att meddela ett föreläggande om att bristerna eller missförhållandena ska avhjälpas i fråga om brott mot sådana nya bestämmelser som föreslås i denna proposition och som direkt med stöd av lag förpliktar aktörerna. Centralt i de bestämmelserna är hygienrutiner och skyldigheten att ge dem som vistas i utrymmena instruktioner om rutiner för att hindra smittspridning. Eftersom de kommunala myndigheterna enbart till följd av det stora antalet tillsynsobjekt har bättre möjligheter att övervaka efterlevnaden av sådana ålägganden inom sitt område, föreslås det att de ska ha befogenhet att meddela förelägganden att korrigera missförhållanden och brister.

I 2 mom. föreslås det för en tydlig fördelning av befogenheter att regionförvaltningsverket, kommunen eller Transport- och kommunikationsverket som med stöd av lag har fattat ett särskilt beslut om vissa begränsningar eller förelägganden har befogenhet att meddela ett föreläggande om att brister och missförhållanden ska avhjälpas. Enligt de paragrafer som nämns ovan och enligt 58 § som redan ingår i lagen kan såväl kommunen som regionförvaltningsverket besluta om begränsningar och förelägganden. Dessutom är Transport- och kommunikationsverket ensamt behörigt att fatta beslut om begränsning av antalet passagerare enligt 58 f §. När ett föreläggande meddelas bör en tidsfrist läggas ut, inom vilken nödvändiga åtgärder ska vidtas.

I 3 mom. föreskrivs det om befogenheter om brister inte har korrigerats inom den utsatta tiden eller om skyldigheterna väsentligt har åsidosatts. Kommunen, regionförvaltningsverket eller Transport- och kommunikationsverket får med sin befogenhet enligt 1 och 2 mom. bestämma att verksamheten i fråga omedelbart ska avbrytas och att utrymmet i fråga ska hållas stängt för kunder eller andra som deltar i den övervakade verksamheten högst en månad.

Med tanke på bestämmelsens syfte är det framför allt fråga om att myndigheterna kan reagera effektivt om bestämmelser för att hindra spridningen av en smittsam sjukdom väsentligt åsidosätts. Det kan till exempel vara fråga om tydliga brott mot begränsningar, som yppar sig i form av trängsel bland kunder eller deltagare. Möjligheten att ingripa effektivt i verksamhet som strider mot skyldigheter och begränsningar behövs också för att såväl kunder och personer som vistas i utrymmena som andra verksamhetsutövare bör kunna förutsätta att alla verksamhetsutövare iakttar restriktionerna på ett enhetligt och ansvarsfullt sätt. Vid nödvändighetsprövningen beaktas åsidosättandets art och konsekvenser för förhindrandet av den smittsamma sjukdomens spridning, och vid bedömningen beaktas alltså verksamhetens art och antalet personer som eventuellt utsatts för smitta. Ytterligare beaktas näringsidkarens tidigare verksamhet, till exempel uppenbar likgiltighet för tidigare utfärdade korrigeringsuppmaningar.

Möjligheten att bestämma att en verksamhet ska avbrytas gäller alla aktörer och utrymmen som omfattas av tillsynsbestämmelserna i 59 a–59 c §. Myndigheten har till exempel inte befogenhet att bestämma att undervisningen vid en läroanstalt eller verksamheten i småbarnspedagogiken ska avbrytas till följd av åsidosättanden, eftersom det kan vara problematiskt för tillgodoseendet av rätten till undervisning och småbarnspedagogik. Däremot kan myndigheterna vid behov fatta beslut om stängning med stöd av 58 §, om vilket kompletterande bestämmelser om alternativa sätt att ordna undervisning finns i lagen om grundläggande utbildning. Det torde i och för sig vara osannolikt att skolor och andra läroanstalter inte skulle ha reagerat på myndigheternas tidigare uppmaningar att korrigera verksamheten, och sannolikt behöver tillsynsmyndigheten inte ens ha befogenhet att avbryta verksamheten. I fråga om offentliga tillställningar och allmänna sammankomster har polisen befogenhet enligt 6 mom., eftersom regionförvaltningsverkets och kommunens tillsynsverksamhet inte är av en art som lämpar sig för tillsyn som kräver omedelbara reaktioner till exempel på kvällar och helger.

Bestämmelsen i 3 mom. om befogenhet att bestämma att verksamheten ska avbrytas eller utrymmena stängas omfattar inte beslut enligt 58 g § om temporär stängning av vissa utrymmen. Det beror på att själva besluten förutsätter att utrymmen stängs. Om ett beslut inte iakttas, kan polisen med stöd av 7 mom. ge handräckning för verkställigheten av ett sådant beslut.

I 4 mom. föreskrivs det om befogenheten att förstärka ett beslut som gäller fullgörande av en skyldighet med vite. Bestämmelser om vite finns i viteslagen (1113/1990).

I 5 mom. föreskrivs det om kommunens skyldighet att meddela om den i samband med en inspektion eller i övrigt får kännedom om att en skyldighet eller begränsning som regionförvaltningsverket eller Transport- och kommunikationsverket har fastställt väsentligt har åsidosatts. Myndigheterna ska då bedöma om uppgifterna föranleder aktören att meddela förelägganden eller tvångsmedel enligt 59 c §.

I 6 mom. föreskrivs om polisens befogenhet att förhindra, avbryta eller avsluta en offentlig tillställning eller en allmän sammankomst. Om en begränsning som gäller antalet deltagare inte iakttas, har polisen rätt att avbryta eller avsluta en offentlig tillställning eller en allmän sammankomst, om till exempel avlägsnande av en del av personerna från platsen inte anses tillräckliga för att se till att begränsningen iakttas. Bestämmelser om polisens allmänna befogenheter, inklusive skingrande av folksamling och användning av maktmedel, finns i 2 kap. i polislagen. Bestämmelsen om tillsyn i lagen om smittsamma sjukdomar är därför till vissa delar en specialbestämmelse till exempel i förhållande till 2 kap. 9 § i polislagen om skingrande av folksamling.

I 7 mom. föreskrivs om polisens handräckning till regionförvaltningsverket, kommunen och Transport- och kommunikationsverket. Det är fråga om polisens handräckning till en annan myndighet när polisen på begäran av en annan myndighet bistår vid fullgörandet av en uppgift som hör till den myndighetens befogenhet med användande av polisens befogenheter. På särskild begäran får polisen vid behov ge handräckning för tillsyn som ankommer på regionförvaltningsverket, kommunen eller Transport- och kommunikationsverket på det sätt som specificeras i paragrafen. Vidare ger polisen vid behov handräckning för att avbryta eller avsluta en tillställning eller sammankomst.

60 §. Karantän och karantänsplats. I 1 mom. föreslås ett tillägg enligt vilket den som meddelat beslutet ska ge personen och eventuella andra som ansvarar för omsorgen om personen nödvändiga anvisningar om hur smittspridning kan förebyggas. Syftet är att säkerställa att personen agerar så att smittspridning till andra personer förebyggs också annanstans än vid verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården, till exempel hemma, i verksamhetsenheter inom socialvården eller i grupphem för minderåriga. Syftet är samtidigt också att säkerställa att personen vid behov uppsöker vård vid eventuella symptom. De nödvändiga anvisningarna kan till exempel gälla umgängesrestriktioner, hygien och användning av skyddsutrustning för hindrande av smittspridning. Uppgifter om klienter i socialvården ska lämnas i enlighet med 17 och 20 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) och 26 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Med den som ansvarar för omsorgen om personen avses till exempel familjevårdare i uppdragsförhållande och andra personer som faktiskt ansvarar för omsorgen till exempel inom barnskyddet. När en persons vardag tillbringas i en enhet inom socialvården eller använder dess tjänster, är det viktigt att myndigheterna i samråd ser till att behöriga åtgärder kan vidtas. I fråga om minderåriga är samarbete med skolan mycket viktigt för att trygga barns rätt till utbildning. Om en person till exempel har

rätt till rehabiliteringstjänster, bör det utredas hur de kan ordnas tryggt så att inte patientens funktionsförmåga försvagas i onödan till följd av en smittsam sjukdom.

I 2 mom. föreslås inga ändringar. Där föreskrivs det om karantän oberoende av personens vilja.

Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., där det föreskrivs om karantänsplats. I den gällande lagen föreskrivs det om karantänsplats i 68 § 2 mom. (Omständigheterna under tiden i karantän och isolering), men för tydlighets skull föreslås det att bestämmelsen flyttas till samma paragraf som meddelande av beslut om karantän. Samtidigt preciseras bestämmelsen så att bland karantänsplatserna också nämns verksamhetsenheter inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, familjehem och förläggningar för asylsökande, eftersom de till exempel under coronavirus-epidemin har varit karantänsplatser i många fall. Det föreslås också att verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården läggs till bland karantänsplatserna. Om personen inte har någon annan lämplig karantänsplats eller om karantänen ska genomföras i utrymmen som kan låsas från utsidan enligt 67 §, eller om det är nödvändigt att begränsa rätten att träffa personer enligt 69 §, kan karantänen också genomföras i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården. En annan plats som den som meddelat beslutet har godkänt kan till exempel vara ett grupphem för minderåriga, om den som försatts i karantän bor där. Karantänsplatsen kan vara någon annanstans än i personens hem eller boendeplats till exempel i fråga om en hemlös person eller turist eller om en person som hör till en riskgrupp för den smittsamma sjukdomen bor hemma hos personen.

Ett beslut om karantän och karantänsplats för ett barn bör fattas utifrån individuell prövning och med beaktande av barnets bästa. När karantänen genomförs bör principerna för vårdnad om och gott bemötande av barn enligt 1 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt beaktas och tillgodoses av barnets grundläggande och mänskliga fri- och rättigheter tryggas oberoende av karantänsplats. Barnets hälsotillstånd ska följas kontinuerligt, och vid behov ska barnet föras till hälso- och sjukvårdstjänster.

Det bör vara möjligt att genomföra karantän för ett barn som vårdas utom hemmet på barnets egen vårdplats, om den lösningen bedöms vara förenlig med barnets bästa. Den bekanta vårdplatsen utom hemmet och bekanta vuxna kan erbjuda barnet en karantänsplats som är bättre förenlig med barnets bästa än till exempel en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården som inte är bekant från tidigare. Rätten till en så normal vardag som möjligt på vårdplatsen utom hemmet och rätten att hålla kontakt med de anhöriga för ett barn som är placerat i en barnskyddsinstitution eller ett familjehem bör tryggas också under karantänen. Det bör också vara möjligt att genomföra karantän oberoende av barnets vilja på den egna vårdplatsen utom hemmet. Genomförandet av karantänen och ingreppet i barnets grundläggande och mänskliga fri- och rättigheter bör ske genom beslut av den läkare som har ansvar för smittsamma sjukdomar med beaktande av lagen om smittsamma sjukdomar och enligt hälsovårdsmyndigheternas anvisningar, och vårdplatserna utom hemmet har inte rätt att fatta några beslut om karantän.

Restriktionsbefogenheten under karantänen baserar sig på lagen om smittsamma sjukdomar och, och karantänen bör utövas enligt beslut av den läkare som ansvarar för smittsamma sjukdomar. Ett beslut

om karantän enligt lagen om smittsamma sjukdomar gör inte i och för sig att restriktioner enligt barnskyddslagen får tillämpas, utan beslut om dem bör alltid fattas särskilt enligt gällande lagstiftning.

63 §. Isolering och isoleringsplats. Det föreslås att 1 mom. preciseras så att formuleringen om isoleringsplats stryks och till momentet fogas en formulering om att den läkare som meddelar beslutet ska ge den person som ska isoleras och den som ansvarar för omsorgen om personen anvisningar. Läkaren ska ge de personer som nämns i momentet nödvändiga anvisningar om hur smittspridning kan förebyggas. De nödvändiga anvisningarna kan till exempel gälla umgängesrestriktioner, användning av läkemedel, hygien och användning av skyddsutrustning för hindrande av smittspridning. Med den som ansvarar för omsorgen om personen avses till exempel familjevårdare i uppdragsförhållande till kommunen och andra personer som faktiskt ansvarar för omsorgen om den person som ska isoleras, till exempel inom barnskyddet. När en persons vardag tillbringas i en verksamhetsenhet inom socialvården som tillhandahåller boendetjänster dygnet runt eller använder dess tjänster, är det viktigt att myndigheterna i samråd ser till att behöriga åtgärder kan vidtas. I fråga om minderåriga är samarbete med skolan mycket viktigt för att trygga barns rätt till utbildning. Om en person till exempel har rätt till rehabiliteringstjänster, bör det utredas hur de kan ordnas tryggt så att inte patientens funktionsförmåga försvagas i onödan till följd av en smittsam sjukdom.

I 2 mom. föreslås inga ändringar. Enligt det kan den läkare som nämns i 1 mom. besluta om isolering också oberoende av den persons vilja som avses i 1 mom. Läkaren fattar ett individuellt beslut om isolering för var och en på epidemiologiska och medicinska grunder.

Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., där det föreskrivs om isoleringsplats. Formuleringen om en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården som isoleringsplats flyttas hit från 1 mom. Bland isoleringsplatserna läggs till verksamhetsenheter inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, familjehem, förläggningar för asylsökande, personens bostad och någon annan plats som den som meddelat beslutet har godkänt och anvisat. Därmed gäller samma platser för karantän och isolering enligt bestämmelserna. Valet av isoleringsplats beror på sjukdomen och vilken plats som är mest ändamålsenlig med beaktande av situationen som helhet. Under coronavirussepidemin har det framgått att isoleringsplatsen beroende på sjukdomens svårighetsgrad utöver ett sjukhus också kan vara personens hem eller någon annan boendeplats. Också då ska personens vård skötas på behörigt sätt och personen ska ges nödvändiga anvisningar om hur smittspridning kan förebyggas. Om isoleringsplatsen inte kan vara personens hem eller någon annan boendeplats till exempel för att personen är bostadslös eller turist eller om en person som hör till en riskgrupp för den smittsamma sjukdomen bor hemma hos personen, kan som isoleringsplats också godkännas någon annan plats som personen föreslår eller så kan någon annan lämplig isoleringsplats anvisas.

67 §. Karantän och isolering i utrymmen som kan låsas från utsidan. Det föreslås att 1 mom. preciseras så att till den fogas ett förtydligande om att dörren till karantäns- eller isoleringsutrymmet enligt paragrafen får hållas låst från utsidan endast om karantänen eller isoleringen sker i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården, i en verksamhetsenhet inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, i ett familjehem eller i en förläggning för asylsökande.

Olika alternativ för att hindra smittspridning ska vägas mot varandra och det ska i motiveras i förväg till exempel i journalen för en klient i socialvården om man till exempel går in för att hålla dörrarna låsta från utsidan. Att hålla dörrarna låsta är en sistahandsåtgärd och i varje händelse ska det ses till att personerna har möjlighet att i en nödsituation lämna utrymmet och få kontakt med vårdpersonal. Också brandsäkerhetsföreskrifter och personens psykiska tillstånd ska beaktas. I synnerhet i fråga om barn och unga ska det beaktas att isoleringen inte får innebära att de också utestängs från mänskliga kontakter. Små barn behöver en vuxen i sin närhet i synnerhet när de är sjuka eller situationen annars är avvikande. Också till exempel dementa personer kan bli upprörda i en isoleringssituation. Strävan bör vara att förklara situationen så att klienterna förstår vad som pågår. På så sätt kan den mentala pressen till följd av den avvikande situationen minskas. Isolering innebär inte att de isolerade personernas rätt till andra social- och hälsovårdstjänster som beviljats dem automatiskt upphör, utan frågan bör bedömas i det enskilda fallet i förhållande till gällande lagstiftning.

När ett barn isoleras bör principerna för vårdnad om och gott bemötande av barn enligt 1 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt beaktas och tillgodoseendet av barnets grundläggande och mänskliga fri- och rättigheter tryggas oberoende av isoleringsplats. Rätten till en så normal vardag som möjligt på vårdplatsen utom hemmet och rätten att hålla kontakt med de anhöriga för ett barn som är placerat i en barnskyddsinstitution eller ett familjehem bör tryggas. Barnets hälsotillstånd ska följas kontinuerligt, och vid behov ska barnet föras till hälso- och sjukvårdstjänster.

Det bör vara möjligt att genomföra isoleringen för ett barn som vårdas utom hemmet på barnets egen vårdplats, om den lösningen bedöms vara förenlig med barnets bästa. Den bekanta vårdplatsen utom hemmet, och bekanta vuxna kan erbjuda barnet en isoleringsplats som är bättre förenlig med barnets bästa än till exempel en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården som inte är bekant från tidigare. Rätten till en så normal vardag som möjligt på vårdplatsen utom hemmet och rätten att hålla kontakt med de anhöriga för ett barn som är placerat i en barnskyddsinstitution eller ett familjehem bör tryggas också under isoleringen. Det bör också vara möjligt att genomföra isolering oberoende av barnets vilja på den egna vårdplatsen utom hemmet, om spridningen av en farlig smittsam sjukdom inte kan hindras på något annat sätt. Genomförandet av isoleringen och ingreppet i barnets grundläggande och mänskliga fri- och rättigheter bör ske genom beslut av hälso- och sjukvården och enligt hälsovårdsmyndigheternas anvisningar, och vårdplatserna utom hemmet har inte rätt att fatta några beslut om isoleringen. Restriktionsbefogenheten under isoleringen baserar sig på lagen om smittsamma sjukdomar och, och isoleringen bör utövas enligt beslut av den läkare som ansvarar för smittsamma sjukdomar. Ett beslut om isolering enligt lagen om smittsamma sjukdomar innebär inte att restriktioner enligt barnskyddslagen får tillämpas.

Ett isoleringsutrymme i en barnskyddsinstitution eller ett familjehem avviker väsentligt till exempel från ett isoleringsrum för vård av sjukdom i ett sjukhus. Alla barn som är placerade i vård utom hemmet bör ha ett eget rum, men till exempel sanitetsutrymmena är ofta gemensamma och placerade i vårdenhetens allmänna utrymmen. När ett beslut om isolering fattas bör det beaktas att det i praktiken kan vara omöjligt att hela tiden isolera barnet från andra barn i enheten för vård utom hemmet. I och med den föreslagna ändringen får endast yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården ge

medicinering. Personalens kompetens för att genomföra isoleringen och till exempel ge nödvändig medicinering bör bedömas när det enskilda beslutet fattas.

Enligt nuvarande bestämmelser kan ett föreläggande meddelas om karantän oberoende av personens vilja. Under de förutsättningar som anges i 67 § i lagen om smittsamma sjukdomar kan karantänen genomföras i ett utrymme som kan låsas från utsidan, och då är den viktigaste skillnaden mellan karantän och isolering att isolering vid behov möjliggör vård och medicinering oberoende av patientens vilja, eftersom endast den som är sjuk behöver vård och medicinering. Att hålla dörrarna låsta har varit möjligt enligt lagen om smittsamma sjukdomar, men det har mycket sällan tillämpats i vård av barn utom hemmet.

Låsta dörrar innebär ett betydande ingrepp i individens frihet, och ett sådant beslut bör övervägas och motiveras noggrant och i detalj sedan alla andra alternativ har uteslutits. Låsta dörrar tillämpas till exempel om det på grund av en persons beteende, handlingar eller bristande funktionsförmåga (minnessjukdomar) är uppenbart att andra metoder inte är tillräckliga för att hålla personen i karantän eller isolering. Isolering är inte tillåten i familjevård. Att låsa in ett barn i ett rum bör vara en möjligast kortvarig sistahandsåtgärd, under vilken barnet kontinuerligt bör ha möjlighet att få kontakt med den personal som ansvarar för barnets säkerhet.

68 §. *Omständigheterna under tiden i karantän och isolering.* Det föreslås att 1 mom. preciseras. Karantän och isolering ska genomföras så att personen har rätt att hålla kontakt utanför karantän- eller isoleringsplatsen på ett sådant sätt att andra inte utsätts för risk för smitta. Det innebär att strävan ska vara att erbjuda den som hålls i karantän eller isolerad möjlighet till trygga möten med sina närstående. Inte heller då får ett möte orsaka smittrisk för andra eller fara för att den isolerade personens hälsotillstånd försämras.

Det föreslås att förteckningen över karantänplatser i det nuvarande 2 mom. i kompletterad form lyttas till det föreslagna 60 § 3 mom. Det föreslås att i 2 mom. utöver samkommunen för sjukvårdsdistriktet också kommunen ska se till att den förfogar över tillräckligt många lokaler som lämpar sig för karantän och isolering samt behövlig skyddsutrustning. Kommunerna och samkommunerna ska tillsammans uppskatta ett regionalt tillräckligt och ändamålsenligt antal karantän- och isoleringsplatser utifrån en medicinsk och epidemiologisk bedömning som beaktar olika scenarier. Kommunerna har redan i nuläget ordnat lämpliga utrymmen för karantän för personer som inte har någon bostad för karantäntiden; till exempel personer utan hemkommun i Finland.

När ett barn har försatts i karantän eller isolering, ska det samtidigt beslutas hur barnets välfärd och säkerhet ska skötas. När åtgärderna genomförs bör principerna för vårdnad om och gott bemötande av barn enligt 1 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt beaktas och tillgodoseendet av barnets grundläggande och mänskliga fri- och rättigheter tryggas oberoende av karantän- eller isoleringsplats. Rätten till en så normal vardag som möjligt på vårdplatsen utom hemmet och rätten att hålla kontakt med de anhöriga för ett barn som är placerat i en barnskyddsinstitution eller ett familjehem bör tryggas. I institutioner för barnskydd, där vård- och fostranspersonalen arbetar i tre skift, bör det bestämmas vem inom institutionens vård- eller fostranspersonal som har denna uppgift.

Om det är nödvändigt att isolera ett barn från de andra barnen i en enhet för vård utom hemmet i enlighet med 63 § i denna lag, bör den person som ansvarar för att isoleringen är förenlig med barnets bästa och säker under hela isoleringstiden övervaka barnets isolering genom att vistas i samma utrymme som barnet eller i dess omedelbara närhet så att han eller hon kan få kontakt med det isolerade barnet. Också barnet bör ha möjlighet att få kontakt med den person som ansvarar för barnets säkerhet. Barnets förhållanden under isoleringen bör ordnas så att barnet får tillräcklig omsorg och vård samt möjlighet att diskutera med den person som ansvarar för barnets välfärd och säkerhet.

69 §. Begränsning av kontakter under tiden i karantän och isolering. Det föreslås att 1 mom. ändras så att till det fogas en möjlighet att begränsa patientens och klientens rätt att träffa andra personer än dem som vårdar eller ansvarar för omsorgen om honom eller henne i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården, i service på en institution, i en verksamhetsenhet inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, i ett familjehem eller i en förläggning för asylsökande. I den gällande bestämmelsen nämns endast verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården. Det föreslås att i momentet nämns de som vårdar patienten eller ansvarar för omsorgen om klienten, eftersom personen kan vara i karantän eller isolering också någon annanstans än i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården.

Äldre som bor i enheter för boende dygnet runt och institutioner har ofta flera grundsjukdomar som försvagar motståndskraften, och därför utgör smittsamma sjukdomar en särskild risk för deras liv, hälsa och funktionsförmåga.

I andra boendeenheter inom socialvården kan det finnas personer som hör till riskgrupper, och för att trygga deras hälsa kan det vara nödvändigt att begränsa besök i boendeenhetens allmänna utrymmen. Enheten bör då söka lösningar på hur såväl riskgruppernas som andras rätt till sociala relationer kan tryggas så att ingens hälsa äventyras.

79 §. Statens deltagande i särskilda kostnader. Det föreslås att 2 mom. preciseras så att statens deltagande i kostnader som har föranletts av karantän, isolering och obligatoriska hälsokontroller av personer på grund av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom kommer i fråga endast om det av särskilda skäl är ändamålsenligt att de ersätts med statsmedel. Det föreslås att förutsättningen att personen i fråga inte har hemkommun i Finland och de kostnader som orsakats inte har kunnat tas ut på något annat sätt kvarstår. Staten kan till exempel delta i kostnaderna när kostnaderna för en enskild kommun blir avsevärda. En sådan situation kan till exempel uppstå om alla passagerare i ett stort flygplan måste försättas i isolering eller karantän eller om en enskild kommun i en långdragen epidemisituation under en längre tid måste fatta ett betydande antal enskilda beslut om karantän eller isolering, eller om en kommun på egen bekostnad måste ordna ett betydande antal karantäns- och isoleringsplatser inklusive kost. Däremot behöver staten till exempel inte ersätta kostnaderna för kortvarig karantän eller isolering för en enskild person, trots att den kommun som förordnat åtgärden inte kan ta ut kostnaderna av vederbörandes hemland eller försäkringsbolag. När staten deltar i kostnaderna tillämpas statsunderstödslagen (688/2001) på ersättningen.

79 a §. *Ersättning av kostnader till följd av beslut enligt 9 a §.* I 9 a § föreslås ingå en bestämmelse om regionförvaltningsverkets och social- och hälsovårdsministeriets befogenhet att fatta beslut om genomförandet av social- och hälsovårdstjänster med avvikelser från lagstiftningen om organiseringsansvaret för tjänsterna. Ytterligare föreskrivs i 9 a § om befogenheten att ålägga också en sådan privat serviceproducent som producerar tjänster enligt avtal för en offentlig instans med organiseringsansvar (i praktiken en kommun, en samkommun eller en statlig enhet) att producera tjänster på ett sätt som avviker från avtalet. I den nya 79 a § föreskrivs det om ersättning av kostnader till följd av beslut enligt 9 a §.

I 1 mom. föreskrivs om situationer när en annan kommuns patient till följd av ett beslut som fattats med stöd av 9 a § vårdas vid en kommuns eller samkommuns verksamhetsenhet. Enligt hänvisningsbestämmelsen tillämpas då 58 § i hälso- och sjukvårdslagen. Enligt 1 mom. i den paragrafen ska, om en sådan patient vårdas vid en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården som inte är invånare i den kommun som är huvudman för verksamhetsenheten eller i en kommun som är huvudman för samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt, den kommun eller samkommun som ansvarar för ordnandet av vård betala ersättning för vården, om inte något annat bestäms om ersättning av vårdkostnader någon annanstans. I 2 mom. i den paragrafen föreskrivs det att ersättningen ska basera sig på produktifieringen eller det produktpris som ligger till grund när verksamhetsenheten inom hälso- och sjukvården följer upp sin verksamhet eller när samkommunen fakturerar sina medlemskommuner. Från ersättningen avdras de klientavgifter som patienten har betalat för vården och övriga verksamhetsintäkter som serviceproducenten har fått i samband med vården. I 5 kap. i socialskyddslagen från 1982 (710/2982), som till denna del ännu tillämpas parallellt med den nya socialvårdslagen (1301/2014), föreskrivs det om kommuners ömsesidiga ersättningar i vissa fall, det vill säga i fråga om akut anstaltsvård (42 §) och om kostnaderna om en person är placerad långvarigt i familjevård, institutionsvård eller boendetjänster utanför sin hemkommun (42 a och 42 b §). I stället för att tillämpa de paragraferna är det mer konsekvent att bestämmelser som motsvarar 58 § i hälso- och sjukvårdslagen tillämpas också på ersättning av kostnader till följd av beslut enligt 9 a §. Därför föreslås det att principerna enligt 58 § ska tillämpas också när en invånare i en annan kommun eller en medlemskommun i en annan samkommun ges socialservice i en verksamhetsenhet inom socialvården för vilken en kommun eller samkommun är huvudman.

I 2 mom. föreskrivs det om ersättning för kostnader som orsakas av en privat producent av social- och hälsovårdstjänster. Eftersom den privata serviceproduktionen påförs skyldigheter, ska den instans som har organiseringsansvaret ersätta de kostnader som orsakas av en privat serviceproducent. Till den del kostnaderna uppkommit på grund av ett avtal mellan den som har organiseringsansvaret och den privata serviceproducenten betalar den som har organiseringsansvaret normalt för utförandet av de tjänsterna enligt vad som överenskommit i avtalet. Enligt bestämmelsens ordalydelse ska den som har organiseringsansvaret ersätta en privat serviceproducent för extra kostnader och andra direkta ekonomiska förluster som direkt orsakas av ett beslut enligt 9 a §. Om till exempel en enhet för socialvård till följd av ett beslut enligt 9 a § får klienter som inte omfattas av avtalet, ska den instans som har organiseringsansvaret ersätta serviceproducentens kostnader med stöd av momentet. Den som har organiseringsansvaret ska då för det första ersätta kostnaderna för tjänsteproduktionen, till exempel ökade löne- och utbildningskostnader för personalen samt inköp av utrustning och förnödenheter och kostnader för utrymmesarrangemang. Dessutom ersätts till exempel serviceproducentens uteblivna

vinst om serviceproducenten kan påvisa förlust av klienter eller patienter till följd av beslutet, samt avtalsböter till följd av underlåtenhet att fullgöra det gällande avtalet.

På de ersättningar den som har organiseringsansvaret betalar tillämpas 79 § 1 mom. Enligt den bestämmelsen kan staten bidra till betalningen av kostnaderna för upprätthållandet av den beredskap som behövs för bekämpningen av smittsamma sjukdomar och kostnaderna för hanteringen av exceptionella situationer inom hälso- och sjukvården på det sätt som anges i 38 § i hälso- och sjukvårdslagen. I den paragraf i hälso- och sjukvårdslagen som nämns ovan föreskrivs det att staten kan medverka i upprätthållandet av den beredskap som behövs inom hälso- och sjukvården och i hanteringen av exceptionella situationer genom att finansiera sådan verksamhet som det av särskilda skäl är ändamålsenligt att finansiera med statsmedel. Om beslut som fattats med stöd av 9 a § leder till en betydande merkostnad för den som har organiseringsansvaret, kan staten alltså bidra till finansieringen av kostnaderna. Trots att det i 79 § hänvisas till hälsovårdslagen, omfattar en sådan bestämmelse i detta sammanhang också särskild ersättning ur statsmedel för kostnader som uppstått inom socialvårdssektorn, eftersom också konsekvenserna av en smittsam sjukdom för fullgörandet av socialvårdstjänster utgör en exceptionell situation inom hälso- och sjukvården. Staten kan i varje händelse anvisa tilläggsfinansiering till kommunerna, oberoende av lagen om smittsamma sjukdomar.

88 a §. Polisens rätt till information. Det föreslås att till lagen fogas en ny 88 a § om polisens rätt till information om beslut om karantän eller isolering som fattats av den läkare som i kommunen eller sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar. Ett beslut om karantän enligt lagen om smittsamma sjukdomar är entydigt ett ärende som berör personens hälsa, och som omfattas av tystnadsplikten inom hälso- och sjukvården. Personen själv är inte skyldig att underrätta polisen om beslutet vid en förundersökning (självkriminaliseringsskyddet). Också personens familjemedlemmar har rätt att vägra vittna. Det föreskrivna straffet för hälsoskyddsförseelse är böter eller fängelse i högst tre månader, och det innebär därför inget undantag i bestämmelserna om tystnadsplikt. Därför bör till lagen om smittsamma sjukdomar fogas en bestämmelse enligt vilken polisen har rätt att få information om ett beslut om karantän eller isolering, om det är nödvändigt för undersökning av en hälsoskyddsförseelse enligt 44 kap. 2 § i strafflagen (39/1889). Det gör det möjligt att ärendet förs till åtalsprövning utan handräckning.

89 §. Handräckning. Det föreslås att paragrafen ändras så att också Tullen nämns bland dem som kan lämna handräckning. Samarbete med Tullen har förekommit till exempel i hamnar genom att frivilliga test för coronavirussjukdomen har erbjudits vid slumpmässiga kontroller. Tullen kan vid behov lämna handräckning också på flygplatser.

För Tullens del är bestämmelsen en specialbestämmelse i förhållande till 100 § 1 mom. i tullagen där det föreskrivs om handräckning. Enligt den får Tullen endast utöva sina föreskrivna befogenheter när den ger handräckning. Utövandet av Tullens befogenheter enligt lagen förutsätter att de behövs för att genomföra en uppgift som i lag föreskrivs för Tullen. Kroppsvisitation enligt 18 § i tullagen förutsätter till exempel att det är fråga om kontroll av huruvida personer för med sig varor vars införsel, utförsel och transitering Tullen enligt lag ska övervaka. För att Tullen ska kunna genomföra en åtgärd

som har karaktären av kroppsvisitation till exempel med hjälp av en hund som skolats att markera för en smittsam sjukdom föreskrivs det i paragrafen att trots att genomsökning av personer i det fall som avses i bestämmelsen inte behöver utföras för utredande av huruvida personen har en vara som ska övervakas av Tullen.

Bestämmelsen är en specialbestämmelse i förhållande till 100§ 1 mom. i tullagen också till den delen att Tullen åläggs att e handräckning om den myndighet eller läkare som nämns där konstaterar att spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom inte kan förhindras på något annat sätt. Enligt 100 § 1 mom. ges nämligen Tullen prövningsrätt bland annat i fråga om äventyrandet av utförandet av de övriga viktiga uppgifter som föreskrivits för Tullen.

I sådana fall som avses i 89 § i lagen om smittsamma sjukdomar fattas beslutet om Tullens handräckning enligt 100 § 2 mom. i tullagen. Enligt den fattas beslut om att ge handräckning vid Tullen av chefen för den enhet inom Tullen som svarar för utförandet av handräckningsuppdraget och som avses i lagen om Tullens organisation (960/2012) eller chefen för den verksamhetsenhet som svarar för utförandet av handräckningsuppdraget. Beslut om att ge handräckning vid förundersökning och vid användning av tvångsmedel fattas av en anhållningsberättigad tullman.

Vidare föreslås det att paragrafen ändras så att Gränsbevakningsväsendets rätt att ge handräckning utvidgas jämfört med nuläget. Det föreslås att Gränsbevakningsväsendet ges rätt att ge handräckning utom till statliga myndigheter också till det organ i kommunen som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar, den läkare i kommunen som ansvarar för smittsamma sjukdomar samt den läkare i samkommunen för sjukvårdsdistriktet som ansvarar för smittsamma sjukdomar. En förutsättning för handräckning är fortfarande att handräckningen inte anses äventyra fullgörandet av de övriga viktiga uppgifter som föreskrivits för Gränsbevakningsväsendet. På beslutsfattandet om handräckning i Gränsbevakningsväsendet tillämpas fortfarande 77 § 3 mom. i gränsbevakningslagen, och på den territoriella inriktningen av gränsbevakningsväsendets verksamhet 4 § i gränsbevakningslagen. Enligt gällande lagstiftning får Gränsbevakningsväsendet endast ge handräckning till statliga myndigheter. Det är motiverat för ett effektivt utnyttjande av myndigheternas resurser att Gränsbevakningsväsendet utöver polisen, räddningsmyndigheterna och försvarsmakten också får ge handräckning till kommunala myndigheter.

Det föreslås att också Gränsbevakningsväsendet ska få rätt att genomföra kroppsvisitation under samma förutsättningar och på samma grunder som Tullen. I fråga om beslut om kroppsvisitation samt genomförande och registrering av visitationen iakttas den gällande 28 a § i gränsbevakningslagen om kroppsvisitation vid gränskontroll. I stället för den gränsbevakningsman som tjänstgör som chef vid ett gränsövergångsställe och en gränsbevakningsman som utför in- eller utresekontroll talas det i paragrafen om den gränsbevakningsman som tjänstgör som chef för handräckningsavdelningen och en gränsbevakningsman som utför ett handräckningsuppdrag.

91 §. Verkställighet av beslut. I paragrafen ingår en hänvisning enligt vilken beslut enligt xx § får verkställas genast även om de överklagas.

92 §. Skyndsam behandling. I paragrafen ändras ordet dagvård till småbarnspedagogik. Det föreslås att en motsvarande ändring görs i 57 §. I och med den nya lagen om småbarnspedagogik (540/2018) slopades termen dagvård.

Polislagen

9 §. Skingrande av folksamling. Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt tidsbestämt 4 mom. Det är fråga om en informativ hänvisningsbestämmelse till en paragraf om polisens befogenheter i lagen om smittsamma sjukdomar.

8 Ikraftträdande

De föreslagna lagar avses träda i kraft den xx xx 2020 och gälla till och med den 30 juni 2021.

9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Landskapet Ålands och rikets lagstiftningsbehörighet

Flera av de bestämmelser som föreslås ingå i lagen om smittsamma sjukdomar berör sådana sektorer i samhället och näringslivet där Åland har lagstiftningsbehörighet. I självstyrelselagen för Åland (1144/1991) föreskrivs det om landskapet Ålands och rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 12 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om hälso- och sjukvård, med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkten, och enligt 13 punkten i fråga om socialvård. Enligt 18 § 14 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning, läroavtal, kultur, idrott och ungdomsarbete. Enligt 14 punkten har landskapet också lagstiftningsbehörighet i fråga om arkiv-, biblioteks- och museiväsendet med vissa undantag och enligt 11 punkten i fråga om fornminnen, skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet.

Enligt 18 § 21 punkten har landskapet Åland lagstiftningsbehörighet i fråga om sådana trafikfrågor som berör vägar och kanaler, vägtrafik, spårbunden trafik, båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken. Enligt 27 § 12 punkten i självstyrelselagen hör handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten, och enligt 27 § 14 punkten luftfart, till rikets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 18 § 22 punkten hör näringsverksamhet till landskapets behörighet med beaktande av vad som föreskrivs bland annat i 27 § 29 punkten. Enligt 27 § 29 punkten har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om smittsamma sjukdomar hos människor.

De föreslagna bestämmelserna i landskapet Åland

I denna proposition föreslås det att bestämmelser tas in i lagen om smittsamma sjukdomar bland annat om ändring av social- och hälsovårdsverksamheten (9 a §), åtgärder för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen inom småbarnspedagogik och vid läroanstalter (57 a §), åtgärder för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen i näringsverksamhet och annan verksamhet (58 c §) samt temporär begränsning av användningen av utrymmen avsedda för kunder och andra som deltar i verksamheten (58 d och 58 g §). Enligt den föreslagna 58 g § kan i synnerhet till vissa branscher inom kultur, motion och fritidsaktiviteter samt till exempel bibliotek och muséer riktas beslut om temporär stängning av kundutrymmen delvis eller helt. Dessutom föreslås motsvarande ålägganden och restriktioner i fråga om persontrafiken (58 e och 58 f §). Det föreskrivs om tillsynen över efterlevnaden av de temporära bestämmelserna i 59 a–59 c §.

Lagen om smittsamma sjukdomar och de föreskrifter som utfärdats med stöd av den är direkt tillämplig lag också på Åland. Bekämpning av smittsamma sjukdomar hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Likaså är de temporära restriktionerna för förplägnadsrörelser enligt 58 a § i lagen om smittsamma sjukdomar i kraft också i landskapet Åland (statsrådets förordning 648/2020 om temporär begränsning av förplägnadsrörelsers verksamhet i syfte att förhindra spridning av en smittsam sjukdom).

De ålägganden och restriktioner som föreslås i denna proposition och som nämns ovan ska därför också tillämpas i landskapet Åland. Enligt 30 § 9 punkten i självstyrelselagen ska landskapet sköta uppgifter för bekämpning av smittsamma sjukdomar på Åland. Myndighetsbeslut om de ålägganden och restriktioner som nämns ovan (9 a §, 57 a §, 58 d §, 58 f och 58 g §) ska också fattas och övervakas av landskapet Åland.

Med stöd av vad som anförts ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet ger ett utlåtande i frågan.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

LAGFÖRSLAG

Lag

om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016) 3 § 1 mom. 5 punkten, 24 § 2–4 mom., 57, 60, 63, 67 och 68 §, 69 § 1 mom., 79 § 2 mom., 89 §, 91 § 1 mom. och 92 §, av dem 60 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 555/2020, samt

fogas temporärt till lagen nya 9 a och 57 a §, 58 c–58 h §, 59 a–59 c § och 79 a § som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

5) *isolering* att den som insjuknat eller med fog misstänks ha insjuknat vårdas eller att personens hälsotillstånd följs åtskilt från andra så att smittspridning förhindras,

9 a §

Ändring av social- och hälsovårdsverksamheten

Om det under en exceptionell epidemi är uppenbart att spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom försämrar eller med fog kan försämma social- och hälsovårdssystemets funktionsduglighet på ett sätt som väsentligt äventyrar tillgången till tjänster, kan regionförvaltningsverket inom sitt verksamhetsområde genom ett beslut ålägga kommunen, samkommunen eller någon annan aktör som med stöd av en lagstadgad skyldighet ordnar eller producerar social- och hälsovårdstjänster eller som med stöd av avtal producerar sådana för den som har organiseringsansvaret att

- 1) tillhandahålla social- och hälsovårdstjänster för de klient- eller patientgrupper som anges i beslutet oberoende av vad som i lag föreskrivs om aktörens organiseringsansvar, av hur den som har organiseringsansvaret har ordnat produktionen av tjänsterna eller av vad som har avtalats om ordnandet eller produktionen av tjänsterna,
- 2) ställa sina social- eller hälsovårdstjänster i viktighets- och angelägenhetsordning enligt beslutet med beaktande av vad som någon annanstans i lagstiftningen föreskrivs om tillhandahållande av tjänsterna,
- 3) ändra verksamheten vid en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården genom ett åläggande att öka antalet vårdplatser eller att vårda andra patienter än de som normalt vårdas vid enheten,
- 4) vid en boendeserviceenhet eller verksamhetsenhet för institutionsvård inom socialvården tillhandahålla social- eller hälsovårdstjänster för sådana i beslutet angivna klientgrupper vars hemvård, hemsjukvård eller hemsjukhusvård eller övriga socialvårdstjänster annars tillhandahålls någon annanstans än vid en verksamhetsenhet inom socialvården,

5) ålägga en boendeserviceenhet eller verksamhetsenhet för institutionsvård inom socialvården att i enlighet med beslutet delta i tillhandahållandet av hälso- och sjukvård för patienterna, eller

6) ålägga en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården att i enlighet med beslutet delta i tillhandahållandet av socialvård för patienterna.

En förutsättning för att ett beslut ska kunna fattas är att det är nödvändigt för att trygga människors rätt till liv, för att skydda hälsan eller för att trygga oundgänglig omsorg eller tillräckliga social- och hälsovårdstjänster.

Beslutet får inte äventyra klienternas och patienternas rätt till tillräckliga social- och hälsovårdstjänster eller klient- och patientsäkerheten eller oskäligt försämra verksamheten i den verksamhetsenhet som beslutet gäller. Om beslutet gäller en enskild verksamhetsenhet och beslutet kan antas ha en betydande inverkan på enhetens verksamhet, ska regionförvaltningsverket när det fattar beslutet särskilt beakta enhetens möjlighet att ändra sin verksamhet, tillhandahållandet av socialvårdstjänster och socialvård för de klienter och patienter som redan finns vid verksamhetsenheten samt de social- eller hälsovårdstjänster som annars tillhandahålls vid enheten.

Om beslutet gäller hela Finland eller om det annars finns ett särskilt behov av en centraliserad styrning av servicesystemet, fattas beslutet av social- och hälsovårdsministeriet.

Beslutet får fattas för högst tre månader åt gången.

24 §

Rätt att få information för upptäckt och utredning av epidemier och för smittspårning

Institutet för hälsa och välfärd samt den läkare som i samkommunen för sjukvårdsdistriktet och kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar har oberoende av sekretessbestämmelserna rätt att kostnadsfritt av de kommunala och de statliga hälsovårds-, hälsoskydds- och veterinärmyndigheterna och myndigheterna för livsmedelstillsyn, av de laboratorier som avses i 18 §, från verksamhetsenheter inom den privata socialvården och hälso- och sjukvården och självständiga yrkesutövare inom hälso- och sjukvården få de uppgifter som är nödvändiga för att upptäcka epidemier som avses i 23 §, utreda orsaken till dem och spåra smittan och att i detta syfte behandla uppgifter som de som insjuknat i en smittsam sjukdom och andra har lämnat till dem. Uppgifterna ska lämnas utan dröjsmål och kostnadsfritt.

Institutet för hälsa och välfärd samt den läkare som i samkommunen för sjukvårdsdistriktet och kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar har oberoende av sekretessbestämmelserna rätt att av leverantörer av transport- eller trafiktjänster som avses i 2 § 1 mom. 1 och 3 punkten i lagen om transportservice (320/2017), researrangörer, inkvarteringsrörelser och dem som äger, innehar eller använder ett luftfartyg eller annat fartyg få uppgifter om personbeteckning, namn, födelsedatum och kön samt kontaktuppgifter för den som varit passagerare, om det är nödvändigt för att förhindra att en epidemi sprids eller för att skydda passagerarnas hälsa. Uppgifterna ska lämnas utan dröjsmål och kostnadsfritt.

Institutet för hälsa och välfärd samt den läkare som i samkommunen för sjukvårdsdistriktet och kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar har oberoende av sekretessbestämmelserna rätt att till de myndigheter som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar, till de kommunala hälso- och skyddsmyndigheterna och myndigheterna för livsmedelstillsyn och till Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet lämna ut sådana upplysningar som erhållits i samband med utredningar av en epidemi och som är nödvändiga för utförandet av de uppgifter som föreskrivits för dessa myndigheter.

57 §

Beslut om frånvaro från arbete, småbarnspedagogik och läroanstalt

Om spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom inte kan förhindras med hjälp av andra åtgärder, kan den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar fatta beslut om att den som insjuknat eller med fog misstänks ha insjuknat ska vara borta från sitt arbete, småbarnspedagogik eller läroanstalten under sammanlagt högst två månader utan avbrott. Beslutet om att en person ska vara borta från sitt arbete, småbarnspedagogik eller läroanstalten ska återkallas genast när personen inte längre är smittfarlig. Den läkare som meddelat beslutet ska trots bestämmelserna om sekretess ge den som insjuknat eller med fog misstänks ha insjuknat, vårdnadshavaren till ett barn som insjuknat eller med fog misstänks ha insjuknat, arbetstagaren som vårdar personen samt en annan person som direkt ansvarar för omsorgen om personen nödvändiga anvisningar om hur smittspridning kan förebyggas.

Den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar kan fatta beslut om en förlängning av den i 1 mom. föreskrivna frånvarotiden med högst sex månader i sänder, om kriterierna fortfarande uppfylls.

57 a §

Åtgärder för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen inom småbarnspedagogik och vid läroanstalter

För att förhindra spridningen av coronavirussjukdomen kan kommunen besluta att den som ordnar utbildning eller småbarnspedagogik ska se till att det i lokalerna

- 1) hålls ett tillräckligt stort avstånd mellan barn i småbarnspedagogik och mellan studerande vid läroanstalter,
- 2) tillämpas hygienpraxis som förhindrar smittspridning bland barn och studerande, och
- 3) genomförs regelbunden rengöring av utrymmen och ytor.

Regionförvaltningsverket kan fatta motsvarande beslut inom sitt område om det behövs inom flera kommuners område.

58 c §

Åtgärder för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen i näringsverksamhet och annan verksamhet

För att förhindra spridning av en exceptionell epidemi ska den näringsidkare som svarar för utrymmen som används i annan näringsverksamhet än sådan som avses i 58 a § och som är avsedda för kunder se till att

- 1) kunderna har möjlighet att rengöra händerna,
- 2) kunderna får instruktioner om hur man håller ett tillräckligt avstånd, om rengöring av händerna och om andra motsvarande rutiner som förhindrar spridning av smitta, och
- 3) utrymmen och ytor rengörs regelbundet, utöver vad som någon annanstans föreskrivs om näringsverksamheten i fråga.

Kundernas vistelse ska ordnas så gles som det bara är möjligt med beaktande av särdragen i näringsverksamheten i fråga, och eventuella kundplatser ska på motsvarande sätt vara belägna tillräckligt långt från varandra.

Näringsidkare som svarar för stationer, terminaler och andra motsvarande utrymmen ska tillsammans med den leverantör av transport- eller trafik tjänster som avses i 2 § 1 mom. 1 och 3 punkten i lagen om transportservice sörja för tillräckliga arrangemang för styrningen av passagerarna när de stiger av och på ett trafikmedel.

Närmare bestämmelser om ordnande av en möjlighet att rengöra händerna, om instruktioner som ska ges till kunderna samt om rengöring av utrymmen och ytor får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Genom förordning av statsrådet får det också vid behov utfärdas närmare bestämmelser om en näringsidkares och i 58 e § avsedda leverantörer av trafik tjänsters tillämpning av kraven enligt 1–2 mom. i fråga om stationer för trafik, terminaler och andra motsvarande utrymmen inomhus samt det i 3 mom. fastställda genomförandet av styrningen av passagerare.

Vad som i denna paragraf föreskrivs om näringsverksamhet tillämpas också på utrymmen som används i annan verksamhet än näringsverksamhet och som är avsedda för dem som deltar i verksamheten och på verksamheten i dem, dock inte på verksamhet som hör till privatlivet eller familjelivet, religionssamfundets religionsutövning eller utövning av offentlig makt. Vad som föreskrivs i denna paragraf tillämpas inte heller på läroanstalternas verksamhet eller småbarnspedagogisk verksamhet.

58 d §

Temporär begränsning av användningen av utrymmen avsedda för kunder och andra som deltar i verksamheten i syfte att förhindra spridning av coronavirussjukdomen

Om det är uppenbart att åtgärderna enligt 58 c § inte är tillräckliga för att förhindra spridningen av en exceptionell epidemi och det är nödvändigt för att förhindra spridningen av coronavirussjukdomen, kan kommunen besluta att användningen av utrymmen för kunder och väntsalor förutsätter att den näringsidkare som är verksam i utrymmena genom begränsningar av antalet kunder, genom arrange-

mang som gäller antalet kundplatser eller utrymmena eller på något annat sätt ordnar vistelsen i utrymmena eller delar av dem så att kunder och olika sällskap [de facto] kan undvika närkontakt med varandra. Regionförvaltningsverket kan fatta motsvarande beslut inom sitt område om det behövs inom flera kommuners område.

Med närkontakt avses att människor vistas på ett sätt som utifrån kända forskningsrön medför en särskild risk för spridning av en allmänfarlig smittsam sjukdom som sprids via luften, droppar eller beröring. Med närkontakt avses

- 1) vistelse ansikte mot ansikte eller i samma utrymme på mindre än två meters avstånd i mer än 15 minuter, eller
- 2) fysisk kontakt.

Skyldigheten enligt 1 mom. kan tillämpas i annan än i 58 a § avsedd näringsverksamhet på

- 1) utrymmen för kunder inomhus där fler än [10] personer normalt vistas samtidigt i fortlöpande verksamhet,
- 2) utrymmen för kunder inomhus där det ordnas enstaka evenemang i vilka fler än [10] personer avses delta samtidigt,
- 3) begränsade utrymmen för kunder utomhus där fler än [50] personer normalt vistas samtidigt i fortlöpande verksamhet,
- 4) begränsade utrymmen för kunder utomhus där det ordnas enstaka evenemang i vilka fler än [50] personer avses delta samtidigt.

Skyldigheten enligt 1 mom. kan tillämpas när

- 1) incidensen av bekräftade smittfall inom sjukvårdsdistriktets område under 14 dagar överstiger [10] per 100 000 invånare, eller
- 2) det inom kommunens eller sjukvårdsdistriktets område konstateras sjukdomskluster vars smittkedjor inte kan spåras på ett tillförlitligt sätt och som därigenom medför en betydande risk för spridning av nya smittor inom området.

Institutet för hälsa och välfärd följer i enlighet med 7 § 2 mom. hur de kriterier som avses i 4 mom. uppfylls.

Ett beslut som avses i 1 mom. får meddelas för högst tre månader åt gången. Beslutet ska omedelbart upphävas när de förutsättningar som anges i denna paragraf inte längre uppfylls.

Vad som i denna paragraf föreskrivs om näringsverksamhet kan tillämpas också på utrymmen som används i annan verksamhet än näringsverksamhet och som är avsedda för dem som deltar i verksamheten och på den verksamhet i utrymmena som uppfyller de nämnda förutsättningarna, dock inte på verksamhet som hör till privatlivet eller familjelivet, religionssamfundets religionsutövning eller utövning av offentlig makt. Vad som föreskrivs i denna paragraf tillämpas inte heller på läroanstaltens verksamhet eller småbarnspedagogisk verksamhet.

58 e § (temporär)

Åtgärder som gäller persontrafik

För att förhindra att en exceptionell epidemi sprids ska en sådan leverantör av transport- eller trafik-tjänster som avses i 2 § 1 mom. 1 och 3 punkten i lagen om transportservice och som har ett verksamhetsställe i Finland eller som annars står under finsk jurisdiktion eller som trafikerar en tjänst med avgångs- eller ankomstplats i Finland eller som går via Finland (nedan *tjänsteleverantören*) sörja för

- 1) regelbunden rengöring av utrymmen och ytor som är avsedda att användas av trafikmedlets passagerare så att en tillräcklig hygiennivå uppnås och bibehålls samt för annan motsvarande praxis, och
- 2) möjligheter för passagerarna att uppnå och bibehålla en tillräcklig hygiennivå i trafikmedlet samt för instruktioner till passagerarna i syfte att förhindra spridningen av en smittsam sjukdom, såsom om användningen av ansiktsskydd, tillräckliga avstånd och annan motsvarande praxis.

Närmare bestämmelser om det närmare innehållet i, det tekniska genomförandet av och informations-sätten i anslutning till tjänsteleverantörens skyldigheter enligt 1 mom. får utfärdas genom förordning av statsrådet.

58 f § (temporär)

Temporär begränsning av antalet passagerare och andra metoder för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom

Transport- och kommunikationsverket kan besluta att en tjänsteleverantör som avses i 58 e § 1 mom. ska begränsa antalet passagerare, om det är nödvändigt för att förhindra att en exceptionell epidemi sprids. Genom ett beslut av verket kan antalet passagerare i ett trafikmedel begränsas till högst hälften av det största antal passagerare som får tas ombord på trafikmedlet.

Transport- och kommunikationsverket kan av särskilda skäl besluta att det antal passagerare som avses i 1 mom. begränsas med mindre än hälften, om

- 1) trafiken huvudsakligen bedrivs inom ett område där antalet smittfall har uppskattats vara litet och om både avgångs- och ankomstplatsen samt de hållplatser där passagerare kan tas ombord finns inom ett område där antalet smittfall har uppskattats vara litet, eller
- 2) tjänsteleverantören förutsätter att resenärerna använder ansiktsskydd eller avsevärt begränsar antalet närkontakter eller om tjänsteleverantören i enlighet med 24 § 3 mom. kan se till att hälsovårdsmyndigheten har tillgång till de uppgifter som behövs för att spåra eventuella exponerade personer t.ex. via en personlig platsreservation.

Ett beslut om en begränsning av antalet passagerarplatser får meddelas för högst tre månader.

Transport- och kommunikationsverket fattar beslutet på framställning av Institutet för hälsa och välfärd utifrån institutets epidemiologiska bedömning av sjukdomens incidens, förekomst och smittsamhet. I beslutet ska beaktas vad som i 58 d § 4 mom. föreskrivs om de områden inom vilka en begränsning av närkontakter kan tillämpas.

Tjänsteleverantören ska genom att vid behov begränsa antalet sittplatser eller genom andra arrangemang som är lätta att observera och övervaka säkerställa att kundernas resor ordnas i enlighet med det begränsade antalet passagerare.

Närmare bestämmelser om begränsningen av antalet passagerare som avses i 1, 2 och 5 mom. i olika trafikmedel och om det tekniska genomförandet av begränsningarna får vid behov utfärdas genom förordning av statsrådet.

58 g § (temporär)

Temporär stängning för kunder och andra som deltar i verksamheten av utrymmen avsedda för kunder och andra som deltar i verksamheten i syfte att förhindra spridning av coronavirussjukdomen

Om det är uppenbart att spridningen av en exceptionell epidemi inte kan förhindras på det sätt som föreskrivs i 58 d § och det är nödvändigt för att förhindra spridningen av coronavirussjukdomen, kan kommunen ålägga en näringsidkare som är verksam i utrymmena att helt eller delvis stänga dem för kunder. Beslutet kan gälla en eller flera av de branscher eller en viss del av en bransch som nämns i bilagan till denna lag. Regionförvaltningsverket kan fatta motsvarande beslut inom sitt område om det behövs inom flera kommuners område.

Åläggandet i 1 mom. kan riktas mot sådana utrymmen för kunder som medför en risk för spridning av coronavirussjukdomen och som används inom de i bilagan till lagen nämnda branscher som gäller kultur- och underhållningsverksamhet, idrottsverksamhet samt nöjes- och rekreativ verksamhet eller annan motsvarande näringsverksamhet och där det finns en särskild risk för att det uppstår betydande smittkedjor med beaktande av människors fysiska närhet och antalet personer som är på plats samtidigt eller en risk för att sjukdomen sprids via utrymmenas ytor.

Åläggandet i 1 mom. kan riktas mot en näringsidkare som är verksam inom en bransch som avses i bilagan till denna lag, om kunderna eller deltagarna i verksamheten i fråga vanligen vistas på ett sätt som utifrån kända forskningsrön medför en särskild risk för spridning av en allmänfarlig smittsam sjukdom som sprids via luften, droppar eller beröring. Bestämmelser om närkontakt finns i 58 d § 2 mom.

Åläggandet i 1 mom. kan gälla i näringsverksamheten använda

- 1) utrymmen för kunder inomhus där fler än [10] personer normalt vistas samtidigt i fortlöpande verksamhet,
- 2) utrymmen för kunder inomhus där det ordnas enstaka evenemang i vilka fler än [10] personer avses delta samtidigt,
- 3) begränsade utrymmen för kunder utomhus där fler än [50] personer normalt vistas samtidigt i fortlöpande verksamhet, och
- 4) begränsade utrymmen för kunder utomhus där det ordnas enstaka evenemang i vilka fler än [50] personer avses delta samtidigt.

Beslut om ett åläggande enligt 1 mom. kan meddelas när

- 1) incidensen av bekräftade smittfall inom sjukvårdsdistriktets område under 14 dagar överstiger [25] per 100 000 invånare, eller
- 2) det inom sjukvårdsdistriktets område konstateras [flera] sjukdomskluster vars smittkedjor inte kan spåras på ett tillförlitligt sätt och som därigenom medför en betydande risk för spridning av nya smittor inom området.

Institutet för hälsa och välfärd följer i enlighet med 7 § 2 mom. hur de kriterier som avses i 4 mom. uppfylls.

Ett beslut som avses i 1 mom. får meddelas för högst en månad åt gången. Beslutet ska omedelbart upphävas när de förutsättningar som anges i denna paragraf inte längre uppfylls.

Vad som i denna paragraf föreskrivs om näringsverksamhet kan tillämpas också på utrymmen som används i annan verksamhet än näringsverksamhet och som är avsedda för dem som deltar i verksamheten och på den verksamhet i utrymmena som uppfyller de nämnda förutsättningarna, dock inte på verksamhet som hör till privatlivet eller familjelivet, religionssamfunds religionsutövning eller utövning av offentlig makt. Vad som föreskrivs i denna paragraf tillämpas inte heller på läroanstalternas verksamhet eller småbarnspedagogisk verksamhet.

58 h § (temporär)

Plan för åtgärder för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen

Om kommunen eller regionförvaltningsverket har fattat ett beslut som avses i 58 d § 1 eller 8 mom., ska den aktör som ansvarar för utrymmen avsedda för kunder eller deltagare utarbeta en skriftlig plan för hur aktören fullgör de skyldigheter och iakttar de begränsningar som fastställts i beslutet.

En näringsidkare och en leverantör av transport- eller trafik tjänster som avses i 58 c § 3 mom. ska i samarbete utarbeta en skriftlig plan för hur de fullgör de skyldigheter som avses i det nämnda momentet. Leverantören ska foga planen till den plan som avses i 18, 58, 66 och 129 § i lagen om transportservice.

Planen ska på begäran visas upp för kommunen, regionförvaltningsverket och Transport- och kommunikationsverket.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utarbetandet av planen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

59 a § (temporär)

Tillsyn

Regionförvaltningsverket och kommunen övervakar inom sitt verksamhetsområde fullgörandet av de skyldigheter och iakttagandet av de begränsningar som det föreskrivs om i 57 a och 58 §, 58 c § 1, 2 och 6 mom., 58 d och 58 g § samt 58 h § 1 mom. Kommunen svarar för tillsynen när den har fattat ett beslut enligt 57 a, 58, 58 d eller 58 g §. Regionförvaltningsverket övervakar inom sitt verksamhetsområde iakttagandet av ett beslut som fattats med stöd av 9 a §.

Transport- och kommunikationsverket och kommunen övervakar fullgörandet av de skyldigheter och iakttagandet av de begränsningar som det föreskrivs om i 58 c § 3 mom., 58 e och 58 f § samt 58 h § 2 mom.

Kommunen, regionförvaltningsverket och Transport- och kommunikationsverket ska samarbeta i samband med tillsynsverksamheten.

Polisen övervakar att de beslut om offentliga tillställningar och allmänna sammankomster som fattats med stöd av 58 § iakttas.

59 b § (temporär)

Inspektioner

Regionförvaltningsverket, kommunen och Transport- och kommunikationsverket kan inspektera en med stöd av 59 a § övervakad aktörs verksamhet samt de utrymmen som används i verksamheten.

En inspektör ska ges tillträde till verksamhetsställets alla utrymmen. Vid inspektionen ska, trots sekretessbestämmelserna, alla handlingar som inspektören begär och som är nödvändiga för inspektionen läggas fram. På inspektörens begäran ska trots sekretessbestämmelserna dessutom kopior av de handlingar som behövs för inspektionen överlämnas till inspektören utan avgift. Inspektören har även rätt att ta fotografier under inspektionen. En inspektion får förrättas utan förhandsanmälan. Inspektioner får inte förrättas i utrymmen som används för boende av permanent natur. Vid inspektionerna ska 39 § i förvaltningslagen (434/2003) iakttas.

Bestämmelser om Transport- och kommunikationsverkets inspektionsrätt finns i 196 § i lagen om transportservice och bestämmelser om rätten att få information i 197 § i den lagen. Vad som i de nämnda paragraferna föreskrivs om verkets befogenheter tillämpas trots bestämmelserna i 2 mom. när verket utövar tillsyn enligt denna lag.

De kommunala organ eller myndigheter som är behöriga med stöd av hälsoskyddslagen och livsmedelslagen kan med stöd av de nämnda lagarna i samband med en inspektion kontrollera att de skyldigheter och begränsningar som anges i denna lag fullgörs och iakttas. Det kommunala organ som är behörigt eller den kommunala myndighet som är behörig med stöd av hälsoskyddslagen kan förrätta en inspektion även på begäran av regionförvaltningsverket eller Transport- och kommunikationsverket.

59 c § (temporär)

Förelägganden och tvångsmedel

Om det upptäcks brister eller missförhållanden i anslutning till fullgörandet av skyldigheterna eller iakttagandet av begränsningarna enligt 58 c § 1, 3 eller 6 mom. eller 58 e §, kan kommunen meddela ett föreläggande om att bristerna eller missförhållandena ska avhjälpas.

Regionförvaltningsverket, kommunen eller Transport- och kommunikationsverket som har fattat ett beslut med stöd av 57 a, 58, 58 d, 58 f eller 58 g § kan meddela ett föreläggande om att de brister och missförhållanden som har upptäckts i anslutning till fullgörandet av skyldigheterna eller iakttagandet av begränsningarna enligt dessa paragrafer ska avhjälpas. Regionförvaltningsverket eller kommunen kan dessutom när det gäller skyldigheterna enligt 58 h § 1 mom. och Transport- och kommunikationsverket när det gäller skyldigheterna enligt 58 h § 2 mom. förelägga att en brist eller ett missförhållande som har upptäckts i anslutning till fullgörandet av skyldigheterna ska avhjälpas.

När ett föreläggande som avses i 1 och 2 mom. meddelas ska det anges en tidsfrist inom vilken de behövliga åtgärderna ska vidtas. Om de brister eller missförhållanden som avses i 1 mom. inte har avhjälpits inom utsatt tid eller om skyldigheterna väsentligen har åsidosatts, kan kommunen bestämma att verksamheten i fråga omedelbart ska avbrytas och att utrymmet i fråga ska hållas stängt för kunder eller andra som deltar i den övervakade verksamheten högst en månad, om det är nödvändigt för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom. Om de brister eller missförhållanden som avses i 2 mom. och som gäller 58 d eller 58 f § inte har avhjälpits inom utsatt tid eller om skyldigheterna väsentligen har åsidosatts och det är nödvändigt för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom kan kommunen, regionförvaltningsverket eller Transport- och kommunikationsverket som fattat beslutet meddela ett motsvarande föreläggande.

Regionförvaltningsverket, kommunen och Transport- och kommunikationsverket kan förena ett beslut som gäller fullgörande av en skyldighet som ålagts med stöd av 1–3 mom. med vite.

Om kommunen i samband med en inspektion eller i övrigt får kännedom om att en skyldighet eller begränsning som regionförvaltningsverket eller Transport- och kommunikationsverket har fastställt med stöd av 58 d, 58 f eller 58 g § väsentligen har åsidosatts, ska kommunen meddela regionförvaltningsverket eller Transport- och kommunikationsverket om detta.

Om beslut om offentliga tillställningar eller allmänna sammankomster som har meddelats med stöd av 58 § inte iakttas, har polisen rätt att förhindra, avbryta eller avsluta en offentlig tillställning eller en allmän sammankomst, om övriga åtgärder inte är tillräckliga.

Regionförvaltningsverket, kommunen och Transport- och kommunikationsverket har rätt att få handräckning av polisen vid förrättande av en inspektion, avbrytande av en verksamhet som avses i 3 mom. och stängning av ett utrymme som avses i 58 g §.

60 §

Karantän och karantänsplats

Om det finns en uppenbar risk för att en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom ska spridas och sjukdomsspridningen inte kan förhindras på något annat sätt, kan den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar eller den läkare i tjänsteförhållande som i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar besluta att en person ska hållas i karantän i högst en månad. Beslut om karantän kan meddelas den som konstaterats eller med fog misstänks ha utsatts för en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom. Den läkare som meddelat beslutet ska trots bestämmelserna om sekretess ge den som försatts i karantän, vårdnadshavaren till ett barn som försatts i karantän, arbetstagaren som vårdar personen samt en annan person som direkt ansvarar för omsorgen om personen nödvändiga anvisningar om hur smittspridning kan förebyggas.

Den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar kan fatta beslut om karantän också oberoende av den persons vilja som avses i 1 mom.

Karantänbeslutet genomförs i första hand i samförstånd med personen i fråga i personens bostad, i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården, i en verksamhetsenhet inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, i ett familjehem, i en förläggning för asylsökande eller på någon annan plats som den som meddelat beslutet har godkänt eller anvisat. Om beslutet om karantän fattas oberoende av personens vilja, ska karantänen genomföras i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården, i en verksamhetsenhet inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, i ett familjehem eller i en förläggning för asylsökande. Kommunen ska vid behov ordna en lämplig karantänsplats för den som ska hållas i karantän och även svara för hans eller hennes mathållning.

63 §

Isolering och isoleringsplats

Den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar kan besluta att den som insjuknat eller med fog misstänks ha insjuknat i en allmänfarlig smittsam sjukdom eller i en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom ska hållas isolerad i högst två månader, om risken för att sjukdomen ska spridas är uppenbar och sjukdomsspridning inte kan förhindras med hjälp av andra åtgärder. Den läkare som meddelat beslutet ska trots bestämmelserna om sekretess ge den som insjuknat eller med fog misstänks ha insjuknat, vårdnadshavaren till ett barn som insjuknat eller med fog misstänks ha insjuknat, arbetstagaren som vårdar personen samt en annan person som direkt ansvarar för omsorgen om personen nödvändiga anvisningar om hur smittspridning kan förebyggas.

Den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar kan besluta om isolering också oberoende av den persons vilja som avses i 1 mom.

Isoleringen genomförs i första hand i samförstånd med personen i fråga i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården, i en verksamhetsenhet inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, i ett familjehem, i en förläggning för asylsökande, i personens bostad eller på någon annan plats som den som meddelat beslutet har godkänt och anvisat och där genomförandet av den vård som den insjuknade behöver kan säkerställas. Om beslutet om isolering fattas oberoende av personens vilja, ska isoleringen genomföras i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården, i en verksamhetsenhet inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, i ett familjehem eller i en förläggning för asylsökande. Kommunen ska vid behov ordna en lämplig isoleringsplats för den som ska hållas isolerad och även svara för hans eller hennes mathållning.

67 §

Karantän och isolering i utrymmen som kan låsas från utsidan

När en person försätts i karantän eller isolering i enlighet med 60 eller 63 § i denna lag kan den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar besluta att dörren till karantäns- eller isoleringsrummet ska hållas låst från utsidan i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården, i en verksamhetsenhet inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, i ett familjehem eller i en förläggning för asylsökande, om det är nödvändigt för att förhindra att en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med

fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom och uppfyller kriterierna för en allmänfarlig smittsam sjukdom sprids via luften, droppar eller beröring och smittspridningen inte kan förhindras på något annat sätt.

Den person som deltar i vården och omsorgen ska hålla uppsikt över den person som försatts i karantän eller isolering och följa upp personens hälsotillstånd så att personen som deltar i vården och omsorgen har möjlighet att få omedelbar kontakt med personen som försatts i karantän eller isolering. Också den person som försatts i karantän eller isolering ska kunna få omedelbar kontakt med personalen.

68 §

Omständigheterna under tiden i karantän och isolering

Karantän och isolering ska i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården, i en verksamhetsenhet inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, i ett familjehem eller i en förläggning för asylsökande genomföras så att personen har rätt att hålla kontakt utanför karantän- eller isoleringsplatsen på ett sådant sätt att andra inte utsätts för risk för smitta.

Kommunen och samkommunen för sjukvårdsdistriktet ska se till att den förfogar över tillräckligt många lokaler som lämpar sig för karantän och isolering samt behövlig skyddsutrustning.

69 §

Begränsning av kontakter under tiden i karantän och isolering

Patientens och klientens rätt att träffa andra personer än dem som vårdar eller ansvarar för omsorgen om honom eller henne kan under tiden av karantän eller isolering begränsas i en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården, i service på en institution, i en verksamhetsenhet inom socialvården som tillhandahåller boendeservice dygnet runt, i ett familjehem eller i en förläggning för asylsökande, om det är nödvändigt för att förhindra spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom och smittspridningen inte kan förhindras på något annat sätt.

79 §

Statens deltagande i särskilda kostnader

Vid störningar inom hälso- och sjukvården kan staten bidra till betalningen av kostnader som det av särskilda skäl är ändamålsenligt att ersätta med statsmedel och som har föranletts av karantän, isolering och obligatoriska hälsokontroller av personer på grund av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller

en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom, om personen i fråga inte har hemkommun i Finland och de kostnader som orsakats inte har kunnat tas ut på något annat sätt.

79 a §

Ersättning av kostnader till följd av beslut enligt 9 a §

Om en patient med stöd av ett beslut enligt 9 a § vårdas vid en sådan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården för vilken en kommun eller samkommun är huvudman och patienten inte är invånare i den kommun som är huvudman för verksamhetsenheten eller i en kommun som är huvudman för samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt, tillämpas 58 § i hälso- och sjukvårdslagen i fråga om kostnaderna. Principerna i den nämnda paragrafen tillämpas också om en klient med stöd av ett beslut enligt 9 a § får socialvårdstjänster vid en sådan verksamhetsenhet inom socialvården för vilken en kommun eller samkommun är huvudman och klienten inte är invånare i den kommun som är huvudman för verksamhetsenheten eller i en kommun som är huvudman för en samkommun för ett sjukvårdsdistrikt.

Den aktör som har organiseringsansvaret ska ersätta en privat serviceproducent för kostnader som direkt orsakas av ett beslut enligt 9 a §.

88 a §

Polisens rätt till information

Polisen har rätt att avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna av den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar och som fattat beslut om karantän eller isolering få information om detta beslut, om det är nödvändigt för undersökning av en hälsoskyddsförseelse enligt 44 kap. 2 § i strafflagen (39/1889).

89 §

Handräckning

Om Institutet för hälsa och välfärd, regionförvaltningsverket, det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar, den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar eller den läkare som i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar konstaterar att spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom inte kan förhindras på något annat sätt ska polisen, räddningsmyndigheten, försvarsmakten eller Tullen på begäran av någon av dem lämna handräckning. Tullen kan med stöd av en begäran om handräckning utföra en kroppsvisitation enligt 18 § i tullagen (304/2016), trots att kroppsvisitationen inte utförs för utredande av huruvida personen har en vara som ska övervakas av Tullen.

Gränsbevakningsväsendet kan på begäran ge handräckning, om den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ska skötas av Gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet kan med stöd av en begäran om handräckning utföra en kroppsvisitation som avses i 28 § 1 mom. 9 punkten i gränsbevakningslagen (578/2005), trots att kroppsvisitationen inte utförs för genomförande av gränskontroll. Beslut om kroppsvisitation fattas av den gränsbevakningsman som tjänstgör som chef för handräckningsavdelningen eller en gränsbevakningsman med minst löjtnants grad. En gränsbevakningsman som utför ett handräckningsuppdrag kan dock besluta om kroppsvisitation som riktas mot

en persons ytterkläder eller personens medhavda bagage eller som utförs manuellt eller med en teknisk anordning.

91 §

Verkställighet av beslut

Beslut enligt 9 a, 16, 57, 57 a, 58, 58 d, 58 f, 58 g, 67 och 69–71 § får verkställas genast även om de överklagas.

När ändring har sökts kan besvärmyndigheten förbjuda verkställigheten av beslutet eller bestämma att verkställigheten ska avbrytas.

92 §

Skyndsam behandling

De ärenden enligt denna lag som gäller överklagande av beslut om frånvaro från förvärvsarbete, en läroanstalt eller småbarnspedagogik, vård och läkemedelsbehandling som ges oberoende av någons vilja, begränsning av kontakter, isolering och karantän samt isolering eller karantän i utrymmen som kan låsas från utsidan ska behandlas skyndsamt.

Denna lag träder i kraft den 2020.

Lagens 9 a, 57 a, 58 c, 58 d, 58 e, 58 f, 58 g, 58 h, 59 a, 59 b, 59 c och 79 a § gäller till och med den 30 juni 2021.

Lag**om temporär ändring av 2 kap. 9 § i polislagen**

I enlighet med riksdagens beslut

fogas temporärt till 2 kap. 9 § i polislagen (872/2011) ett nytt 4 mom. som följer:

2 kap

Allmänna befogenheter

9 §

Skingrande av folksamling

Bestämmelser om förhindrande, avbrytande eller avslutande av offentliga tillställningar, allmänna sammankomster samt andra motsvarande tillställningar och sammankomster för att begränsa spridningen av en smittsam sjukdom finns i 59 c § i lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016).

BILAGA/BILAGOR**Bilaga 1****Branscher 58 g §**

Ett i 58 h § 1 mom. i denna lag avsett åläggande om att användningen av utrymmen avsedda för kunder eller deltagare är temporärt helt eller delvis förbjuden kan riktas mot följande utrymmen för kunder som medför en risk för spridning av coronavirussjukdomen och som används inom kultur- och underhållningsverksamhet, idrottsverksamhet samt nöjes- och rekreationstjänster eller annan motsvarande näringsverksamhet och där det finns en särskild risk för att det uppstår betydande smittkedjor med beaktande av människors fysiska närhet och antalet personer som är på plats samtidigt eller en risk för att sjukdomen sprids via utrymmenas ytor.

Åläggandet kan riktas mot följande branscher och utrymmen, om kunderna eller deltagarna vanligen vistas på ett sätt som utifrån kända forskningsrön medför en särskild risk för spridning av en allmänfarlig smittsam sjukdom som sprids via luften, droppar eller beröring (*närkontakt*):

Motion eller idrott samt de utrymmen som används av åskådare

Simhallar, friluftsbad, badinrättningar och bastur

Nöjesparker och temaparker samt sevärdheter

Festivaler och marknader

Konserter och andra utrymmen som används för att framföra levande musik

Teatrar och andra utrymmen som används för att framföra scenkonst

Biografer och andra utrymmen som används för att visa filmer och andra motsvarande audiovisuella verk

Kongress- och mässcentrum samt utrymmen som används för att ordna kongresser, mässor och andra motsvarande evenemang

Köpcentrum

Utrymmen som används för spel- och vadhållningsverksamhet

Museer och gallerier

Bibliotek